

Dones i representació política

Permanència en els càrrecs, nivell i tipus de responsabilitats (1977-2008)

Albert Falcó-Gimeno i Maria Luria Roig

Col·leccions CiP

Informes

número 3, 2010

Institut de Ciències Polítiques i Socials
Adscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona

Informes Ciutats i Persones

La col·lecció d'informes digitals és un espai de difusió d'estudis en profunditat sobre el gènere i les seves implicacions socials i polítiques. Es tracta d'una col·lecció no periòdica d'informes i estudis acadèmics encarregats pel Programa Ciutats i Persones a persones expertes en la matèria.

Autor/a

Albert Falcó-Gimeno és Candidat a Doctor en Ciències Polítiques i Socials a la Universitat Pompeu Fabra i Candidat a Doctor-membre al Instituto Juan March, Madrid; Màster en Ciències Socials per l'Instituto Juan March; i Llicenciat en Ciències Polítiques i de l'Administració per la Universitat Pompeu Fabra.

Maria Luria Roig és Tècnica Superior Especialista en Gestió de Polítiques Públiques a la Diputació de Barcelona; Màster en Avaluació de Polítiques Públiques per la Universidad Complutense de Madrid; i Llicenciada en Ciències Polítiques i de l'Administració per la Universitat Pompeu Fabra.

1. Introducció

El segle XX ha estat testimoni de nombrosos i profunds canvis. Un d'ells ha estat l'increment de la presència de les dones en càrrecs electes. Fruit d'això, en les darreres dues dècades diversos estudis han analitzat la relació existent entre dones i política. Segons Delgado i Jerez (2008) aquestes investigacions s'han abordat des de dues perspectives: una de més descriptiva, enfocada cap a l'observació de l'evolució numèrica de la presència de les dones en posicions polítiques, i l'altra de tipus més teòric centrada en analitzar com les dones actuen en política (formes de lideratge, etc.).¹

El treball que presentem a continuació, tot i que va més en la direcció de la primera línia, pretén anar més enllà i oferir una aproximació analítica que indagui en alguns factors darrera diferents aspectes associats a la representació de les dones en l'esfera política amb una evidència empírica rigorosa com a suport. A partir de l'explotació del banc de dades "Homes i dones protagonistes de les institucions polítiques catalanes 1977-2008" de l'Institut de Ciències Polítiques i Socials de Catalunya proposem dur a terme una anàlisi sobre l'evolució de la presència de les dones als poders públics fent especial èmfasi als ens locals (ajuntaments, consells comarcals i diputacions provincials). Tenint en compte la naturalesa de les dades i considerant quines són les tendències que s'han jutjat més rellevants quant a la presència de les dones en càrrecs electes,² el nostre interès se centra en oferir una anàlisi en profunditat al voltant de tres fenòmens: la *permanència* de les dones en la política, els *nivells de responsabilitat* que ocupen, i els *tipus de responsabilitat*. D'aquesta manera, a banda d'observar quina ha estat l'evolució de la seva presència, és important analitzar també si aquesta és esporàdica o regular, així com a quins nivells jeràrquics arriben i de quin tipus d'àrees temàtiques en són responsables. A més, tal anàlisi no només es limitarà a descriure les dades, sinó que també perseguirà la identificació d'alguns dels seus determinants.

¹ Delgado, I. i Jerez, M. 2008. "Mujer y Política en España: un análisis comparado de la presencia femenina en las asambleas legislativas (1977-2008). Revista Española de Ciencia Política 19: 41-78.

² Vegi's a Corcoy, M. i Gómez, P.L. 2005. "Dones i homes protagonistes de les institucions democràtiques catalanes. Presència i permanència als càrrecs". Informes Institut de Ciències Polítiques i Socials.

L'estructura del treball consta de cinc parts. En primer lloc, situarem breument quin és l'estat de la qüestió en relació amb la presència de les dones en la política destacant aquelles qüestions que han estat menys explorades, referint-nos breument també a les característiques bàsiques de la base de dades que hem utilitzat per l'estudi. Seguidament, donarem pas al cos del treball oferint primer una anàlisi sobre la permanència de les dones en els càrrecs polítics un cop els han assolit. En aquest punt presentarem l'evolució temporal de les dones en les institucions públiques i tractarem d'identificar quins són els determinants principals de la seva supervivència en els respectius càrrecs. En el següent apartat analitzarem els nivells de responsabilitat de les dones a partir de l'observació de la seva evolució temporal i presentarem el fenomen dels ascensos professionals de les dones en política. Així, considerant les diferents variables incorporades a la base de dades, es durà a terme una senzilla anàlisi estadística amb la intenció de conèixer alguns dels factors que poden determinar l'ascens de les dones en les diferents institucions públiques en cada canvi de període legislatiu. En l'apartat cinquè estudiarem quins són els tipus de responsabilitat que tendeixen a ostentar les dones, incorporant també una perspectiva dinàmica que ens permeti entendre millor en quines situacions les dones assoliran càrrecs típicament masculins. En el darrer punt del present treball incorporarem una síntesi de les principals conclusions a les que s'haurà arribat al llarg de l'estudi.

2. Dones i representació política: una visió general

2.1. El per què de l'estudi sobre la presència de les dones en la política

Parlar de la presència de les dones en la política ens condueix, necessàriament, a emmarcar l'objecte d'estudi en una qüestió de tipus global i que fa referència a la igualtat de gènere. És en base aquesta perspectiva i alhora inquietud analítica que hem construït l'estudi. Per aquest motiu considerem oportú introduir breument el concepte general per després centrar-nos en l'àmbit de la igualtat de gènere en la política.

La igualtat de gènere significa una visió, un empoderament i una participació d'ambdós sexes en totes les esferes de la vida pública i privada. Des de fa molt temps -i és freqüent que encara es doni el cas- la igualtat de gènere a Europa es va definir com el donar a les dones i als homes igualtat de drets *de jure*, igualtat d'oportunitats, iguals condicions i un igual tractament en tots els camps de la vida i en totes les esferes de la societat (Grupo de

especialistas en Mainstreaming 2005).³ Avui en dia però, se sap que una igualtat de jure no condueix necessàriament a una igualtat de facto i aquest és un fet observable en els diferents àmbits que configuren una societat (polític, social, econòmic i cultural) on les desigualtats entre dones i homes encara són ben patents.

En aquest sentit, ja des de la creació dels organismes d'igualtat a Europa fa tres dècades, la desigualtat de gènere en la política ha esdevingut un tema clau i les dones dels propis partits polítics han començat a lluitar per una representació més equilibrada i per uns mecanismes que impulsessin aquesta representació (Lovenduski 2005).⁴ Val a dir que l'aproximació envers la desigualtat de gènere en la política i la solució del problema gaudeix d'una certa uniformitat tant a Espanya com a la resta de la UE ja que tendeix a interpretar-se en termes quantitativus i, per tant, com una qüestió d'*infra-representació numèrica* (Bustelo i Lombardo 2007).⁵

Aquest enfocament eminentment quantitativu pot desnaturalitzar i simplificar el problema de tal manera que no es qüestionin altres temes més difícils com els de modificar unes relacions de poder entre dones i homes que avui per avui són desiguals (Bustelo i Lombardo 2007). A més a més, els arguments majoritaris que s'han presentat per legitimar la igualtat entre dones i homes en la política recauen sobre la lògica utilitarista del partit, el qual buscaria legitimar-se a sí mateix (Mateo Díaz 2005).⁶ Ara bé, ben lluny d'aquesta simplificació, cal tenir en compte que l'exclusió de les dones de la política (i dels llocs de presa de decisions en general) implica una pèrdua de talent, així com també d'experiències a partir de les quals fonamentar les polítiques públiques (McStravog 2006).⁷ Altres factors que han estat apuntats sobre l'impacte positiu que pot tenir la presència de les dones en la política fan referència a la implementació de polítiques de gènere per part dels governs

3 Grupo de especialistas en Mainstreaming. 2005. "Mainstreaming de Género. Marco Conceptual, Metodología y Presentación de 'Buenas Prácticas' ". 3ª Reimpresión ed. Madrid: Instituto de la Mujer.

4 Lovenduski, Joni et al. 2005. "State Feminism and Political Representation". Cambridge: Cambridge University Press.

5 Bustelo, M. i Lombardo, E. 2007. Políticas de igualdad en España y en Europa. València: Ediciones Cátedra.

6 Mateo, M. 2005. "Representing Women? Female Legislators in West European Parliaments. Essex: ECPR.

7 McStravog, D. 2006. "Barriers to female progression to senior positions within the 26 district councils in Northern Ireland. Regne Unit: Women's Development Steering Group. (<http://www.womeninlocalcouncils.org.uk/research>).

(Sainsbury 2004)⁸ o al fet que les dones amb càrrecs públics exerceixen un rol de model per a d'altres dones (Verge 2008)⁹.

2.2. La naturalesa de l'anàlisi de la presència de les dones en la política

A dia d'avui, les institucions presenten un biaix de gènere clar, i aquest fenomen ha estat objecte de diversos estudis. Tot i així, pot observar-se un paral·lelisme entre els documents polítics i els estudis acadèmics en la manera d'abordar el problema de la "desigualtat de gènere en la política", ja que en ambdós casos l'èmfasi està posat en el tema de la representació quantitativa de les dones (Bustelo i Lombardo 2005) a la qual fem referència en l'apartat anterior.

Però, en quines condicions accedeixen les dones en la política, com actua el sostre de vidre que impedeix que arribin a càrrecs jeràrquicament superiors o com exerceixen l'activitat política des de la seva condició de dones, són qüestions que han estat apuntades recentment com a necessàries de ser incorporades en els estudis sobre aquest àmbit (Comas 2006).¹⁰ Per tant, el repte de futur per a la realització d'estudis relacionats amb aquest fenomen està molt vinculat a la incorporació de totes aquestes qüestions.

No obstant, per tal de poder indagar en d'altres dimensions relacionades amb el biaix de gènere, més enllà de la "representativitat" calen fonts d'informació que incloguin aquestes qüestions. En aquest sentit, si bé és cert que a nivell espanyol i català existeixen bases de dades estadístiques molt rigoroses sobre la composició de les diferents institucions polítiques segons el sexe i segons els partits, esdevé del tot necessari completar aquesta informació amb dades sobre variables socio-demogràfiques de les persones ocupen càrrecs polítics.

8 Sainsbury, D. 2004. "Women's Political Representation in Sweden: Discursive Politics and Institutional Presence". *Scandinavian Political Studies* 27 (1): 65-78.

9 Verge, T. (2008). "El biaix de gènere en l'accés als càrrecs polítics". Departament de Ciències Polítiques i Socials UPF i CEO.

10 Comas, Dolors. 2006. "Dones, les altres polítiques". Col·lecció *El pensament i l'acció*, núm.6. Barcelona: Fundació Nous horitzons.

2.3. L'estat de la qüestió: les dades

Actualment, tant a nivell espanyol com català la tendència general pel que fa a la presència de les dones en la política tendeix a l'equiparació numèrica amb la dels homes. Segons dades del Instituto de la Mujer, el percentatge de dones presents en el poder executiu a nivell estatal ha passat d'un 5,26% l'any 1981 a un 52,94% l'any 2009. Igualment, a partir de la base de dades "Càrrecs electes de les institucions catalanes 1977-2008", podem observar com el percentatge de dones al Parlament de Catalunya ha passat del 5,6% per a la primera legislatura (1980-1984) al 30,1% en la darrera (2003-2006). Cal tenir en compte que en aquest darrer cas, l'aprovació de la "Llei 3/2007, per a la Igualtat efectiva entre dones i homes" encara no s'havia aprovat i el sistema de quotes no era encara una obligatorietat legal. Per tant, és d'esperar que en la propera legislatura la proporció de dones presents al Parlament de Catalunya tendeixi a l'equilibri amb la dels d'homes.

També a nivell normatiu l'aproximació que s'adopta per resoldre el biaix de gènere en l'àmbit de la política és de naturalesa quantitativa. Amb l'aprovació de la Llei d'Igualtat s'assumeix el *principi de presència o composició equilibrada*, amb el qual es vol garantir una representació suficientment significativa d'ambdós sexes en els òrgans i càrrecs de responsabilitat, entre els quals hi consten les candidatures que es presenten per a les eleccions a les diferents institucions polítiques a nivell estatal, autonòmic i local. Aquest principi es tradueix en la disposició addicional primera de la Llei d'Igualtat on es recull que la presència de cada sexe no podrà superar el 60% ni podrà ser inferior al 40%. D'aquesta manera, es concedeix a la mesura de les quotes d'un estatus legal que ja no depèn del voluntarisme dels partits polítics.

Aquesta premissa ha estat rotundament recolzada pel moviment feminista, el qual defensa que per tal que el dret a la paritat es transformi en un agent real de canvi social ha d'anar acompanyat de profunds canvis normatius (Murillo 2006).¹¹ Així, tal i com afirma Tània Verge (2008) "la introducció de quotes es pot considerar un dels moments de canvi

11 Murillo, S. 2006. La efectividad del principio de igualdad. La ley de igualdad. Intervenció en el II Encuentro de Mujeres Líderes Iberoamericanas. Madrid.

<http://www.mujaresenred.net/IMG/pdf/laefectividaddelprincipiodeigualdad-leydeigualdad.pdf>
[consulta: 12 d'octubre de 2009].

institucional que ajuden a superar certs obstacles en l'accés a càrrecs públics".¹² Entre els arguments positius d'aquesta mesura val a dir que l'aplicació de quotes garanteix que les dones tinguin una presència en el òrgans de presa de decisions.

Ara bé, aquesta mesura ni assegura la consolidació del lideratge de les dones (i la seva conseqüent permanència en el càrrec), ni tampoc el seu nivell i tipus de responsabilitat. Per aquest motiu, més enllà de la legislació sobre quotes, cal avançar vers l'impuls de mesures addicionals que contribueixin a l'assoliment d'una veritable paritat entre dones i homes en la política. Amb el present treball el lector podrà constatar com a nivell empíric aquesta tendència a l'equiparació quantitativa entre dones i homes en l'accés a càrrecs públics, no va sempre acompanyada d'una equiparació en termes de permanència i responsabilitat amb la mateixa intensitat.

2.4. Base de dades "Càrrecs electes d'institucions catalanes 1977-2008"

Per a l'elaboració del present estudi hem realitzat una explotació de la base de dades "Càrrecs electes d'institucions catalanes 1977-2008". Aquesta conté informació sobre el conjunt de persones (dones i homes) de Catalunya que formen i/o han format part de les diferents institucions democràtiques tant a nivell català com de la resta de l'estat des de l'any 1977 fins el 2008. A nivell català aquestes són: Ajuntaments, Consells Comarcals, Diputacions Provincials, i Parlament de Catalunya. Pel que fa al nivell estatal, s'inclouen dades tant del Congrés dels Diputats, com del Senat.

Les variables que s'inclouen en aquesta base de dades i a partir de les quals hem desenvolupat l'estudi fan referència a les següents categories:

Cognoms i Nom

Sexe

Període / Legislatura

Reelecció

Permanència a la institució

Grup polític

12 Verge, T. (2008). "El biaix de genere en l'accés als càrrecs polítics". Departament de Ciències Polítiques i Socials UPF i CEO.

Canvi de grup polític
Situació de govern / oposició
Càrrec
Responsabilitat institucional
Territori
Grandària població del territori
Observacions

Tenint en compte quina és la naturalesa de la informació que ens ofereix la base de dades, el tipus d'investigacions que es poden dur a terme permeten, fonamentalment, fer una anàlisi quantitativa al llarg del temps i/o en una mateixa legislatura dels diferents càrrecs electes catalans que exerceixen en una determinada institució política, ja sigui catalana o de la resta de l'Estat.

És de gran valor poder disposar d'una base de dades amb un recull d'informació bàsica sobre el conjunt de càrrecs electes, a manera de "memòria" estadística dels darrers 25 anys de democràcia a Catalunya (Corcoy i Gómez 2005).¹³ Tenint en compte que la base de dades s'actualitza periòdicament, aquesta pot concebre's com un cens de la realitat política catalana. A més a més, es tracta d'un salt qualitatiu important en relació amb el tipus d'informació estadística majoritària, la qual no distingeix segons la variable sexe. És per tant destacable l'esforç que s'està realitzant des de l'Institut de Ciències Polítiques i Socials a l'hora d'impulsar el recull d'aquest tipus d'informació, pionera a l'Estat.

En la present investigació hem utilitzat totes les variables incloses excepte les que feien referència a la categoria de partit, una dimensió àmpliament treballada en altres estudis que també han explotat aquesta base de dades. Tal i com s'explicarà en els apartats corresponents, però, en alguns casos hem hagut d'operacionalitzar les variables existents per tal d'obtenir-ne d'altres que contemplessin algunes especificacions necessàries pel tipus d'anàlisi que havíem de desenvolupar. Aquest és el cas de la variable "permanència" i "ascens", les quals malgrat existir a la base de dades, mesuraven dimensions diferents a les que necessitàvem.

13 Corcoy, M. i Gómez, P.L. 2005. "Dones i homes protagonistes de les institucions democràtiques catalanes. Presència i permanència als càrrecs". Informes Institut de Ciències Polítiques i Socials.

3. En profunditat: la permanència

Un dels aspectes en què el gènere pot tenir un efecte més important és en fins a quin punt hi ha diferències substancials entre homes i dones pel que fa a quedar-se o no en els càrrecs que ocupen; és a dir, en la seva permanència. Per estudiar aquest fenomen, utilitzem dos enfocaments diferents.

En primer lloc, oferim una visió general de l'evolució temporal del grau de rotació dels i les electes catalans/es (provinença de l'anterior legislatura vs. nova incorporació) per a les diferents institucions de què disposem de dades (ajuntaments, consells comarcals, diputacions provincials, Parlament de Catalunya, Congrés dels Diputats, i Senat). En segon lloc, per mitjà d'una anàlisi d'*història d'aconteixements* estudiem si dones i homes tenen diferents probabilitats de "sobreviure" en càrrecs electes. Noti's que no pel fet de veure que hi ha menys dones que homes que pertanyen a l'anterior període legislatiu podem dir res de les probabilitats de romandre en un càrrec, ja que en primer lloc pot haver-hi menys dones que homes en termes absoluts (com sol ser el cas). És per aquest motiu que en el sub-apartat 3.2 fem ús de funcions de supervivència per poder-ho determinar.

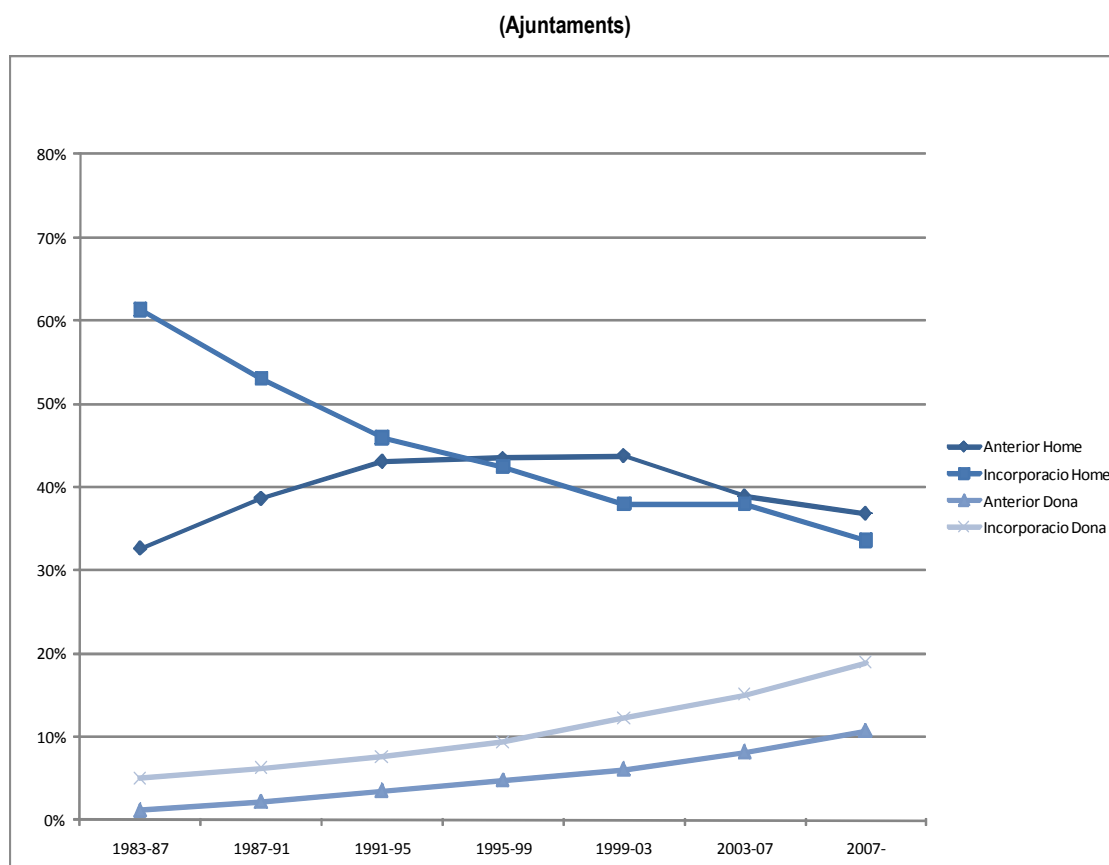
3.1. Evolució temporal del grau de rotació de càrrecs electes en les institucions públiques

En aquest sub-apartat s'han creat quatre sèries temporals diferents de dades per a cada una de les institucions. Aquell percentatge de càrrecs electes que provenen de l'anterior legislatura (*Anterior Home/Dona*) i els que s'incorporen de nou (*Incorporació Home/Dona*), tant per homes com per dones. En aquest sentit, és esperable que en consonància amb una certa inestabilitat política (canvis de govern i partits, amb importants sotragades electorals) pròpia dels primers anys de la jove democràcia espanyola, el percentatge de noves incorporacions superi a aquells i aquelles que romanen des de la legislatura prèvia. Però, paral·lelament a una certa estabilització de les composicions partidistes en les institucions polítiques espanyoles, els i les que provenen de la legislatura anterior haurien d'anar

guanyant terreny a les noves incorporacions fins a arribar a un punt de cert equilibri. Si la variable sexe no exercís cap tipus d'influència en aquest sentit hauríem d'esperar que aquesta tendència fos la mateixa tant per dones i homes.

Ajuntaments

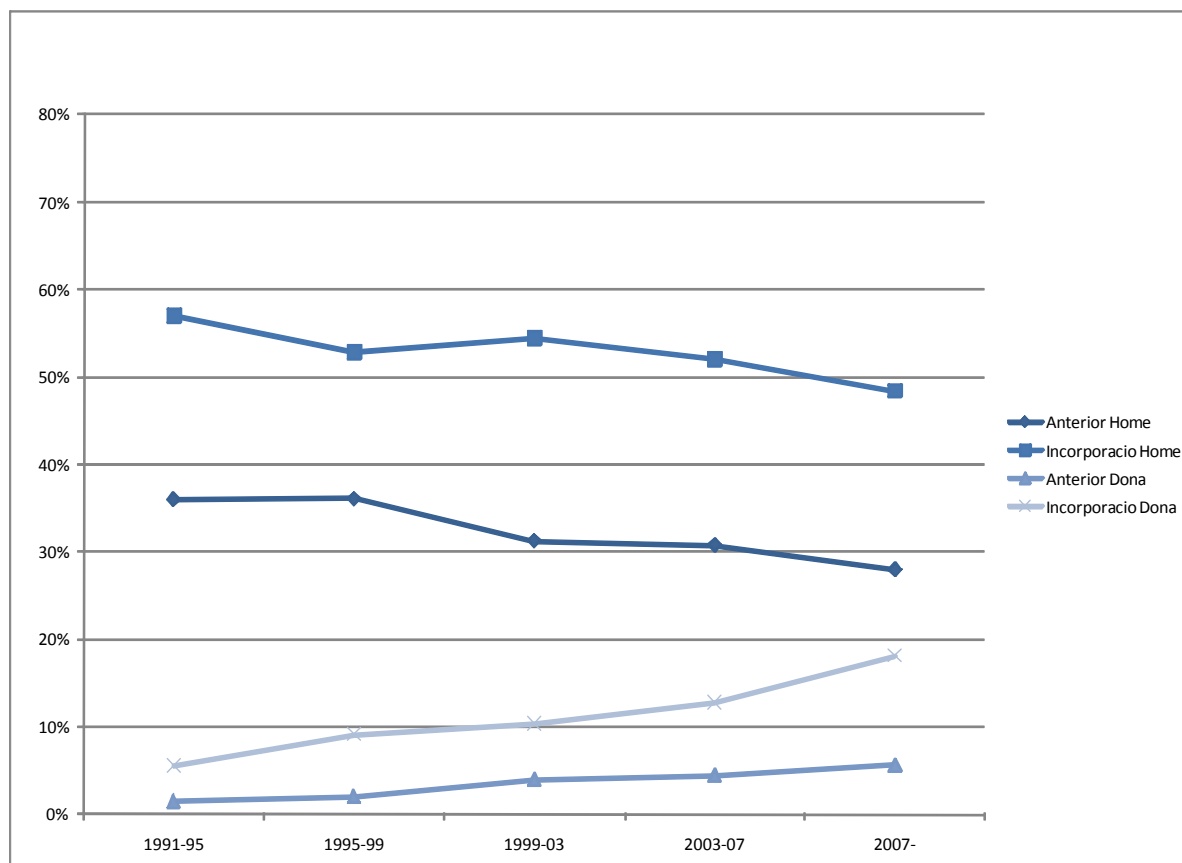
Gràfic 3.1 – Grau de rotació en càrrecs electes: provenen de l'anterior legislatura vs. s'incorporen de nou

Pel cas dels homes, el grau de rotació dels càrrecs electes en ajuntaments segueix una tendència similar a l'esperada. Mentre que en els primers períodes legislatius el percentatge d'aquells que s'incorporen de nou és clarament superior a aquells que romanen ja de l'anterior legislatura, en la legislatura 95-99 es creuen ambdues series i passen a ser els últims els que superen lleugerament als primers. No obstant, el que és sens dubte més sorprenent és el fet que en el cas de les dones la proporció de les que s'incorporen de nou supera a les que provenen de l'anterior període. Aquesta diferència, a més, es manté més o menys igual al llarg de tota la sèrie. A nivell general, cal esmentar també la progressiva tendència de les dones a guanyar terreny respecte els homes pel que fa a la seva presència als ajuntaments.

Consells Comarcals

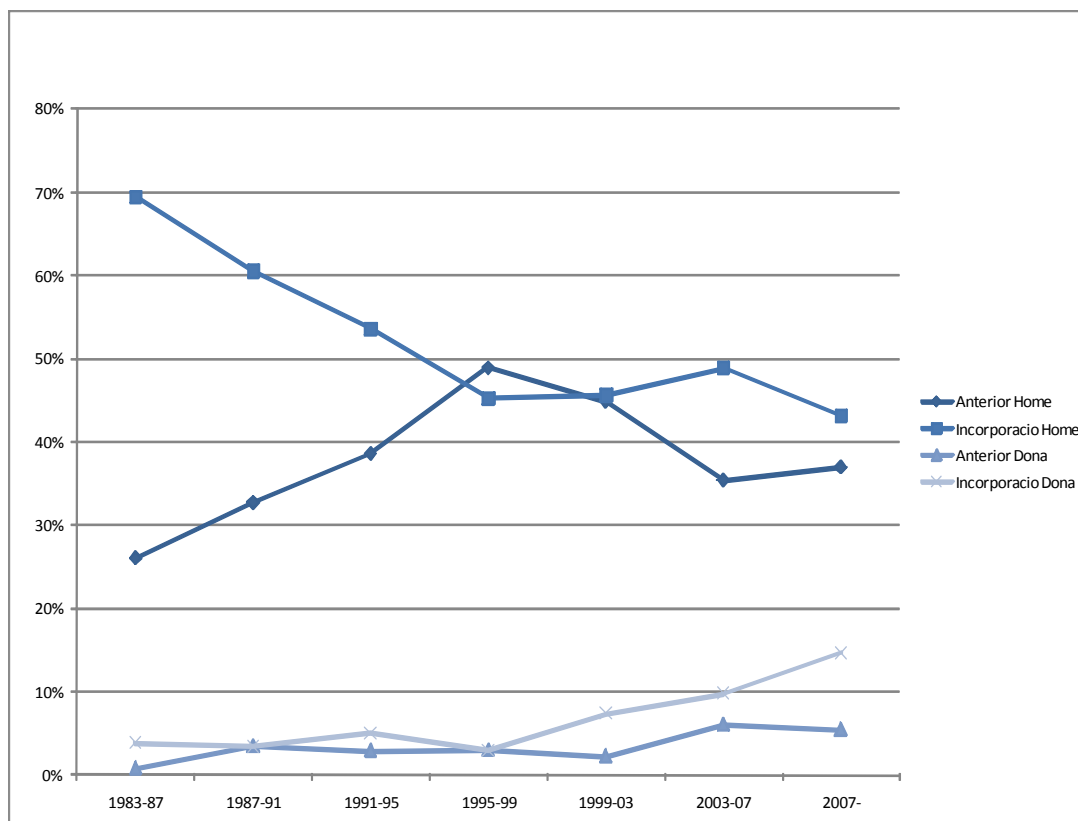
Gràfic 3.2 – Grau de rotació en càrrecs electes: provenen de l'anterior legislatura vs. s'incorporen de nou
(Consells Comarcals)

El cas dels consells comarcals és ben diferent al dels ajuntaments. En aquest nivell institucional, el percentatge de noves incorporacions supera sistemàticament a les provinents de l'anterior legislatura, tant en dones com en homes. Això es pot veure en les línies gairebé paral·leles que es mostren en el gràfic 3.2. De nou, la tendència global és que les dones van tenint més presència en els consells comarcals, de manera progressiva: si en el període 91-95 els homes representaven el 94% (58+36) dels càrrecs electes en consells comarcals i les dones tan sols el 6% (5+1), en la legislatura que va començar el 2007 aquesta diferència havia disminuït fins arribar a un 76% d'homes i un 24% de dones.

Diputacions Provincials

Gràfic 3.3 – Grau de rotació en càrrecs electes: provenen de l'anterior legislatura vs. s'incorporen de nou
(Diputacions Provincials)

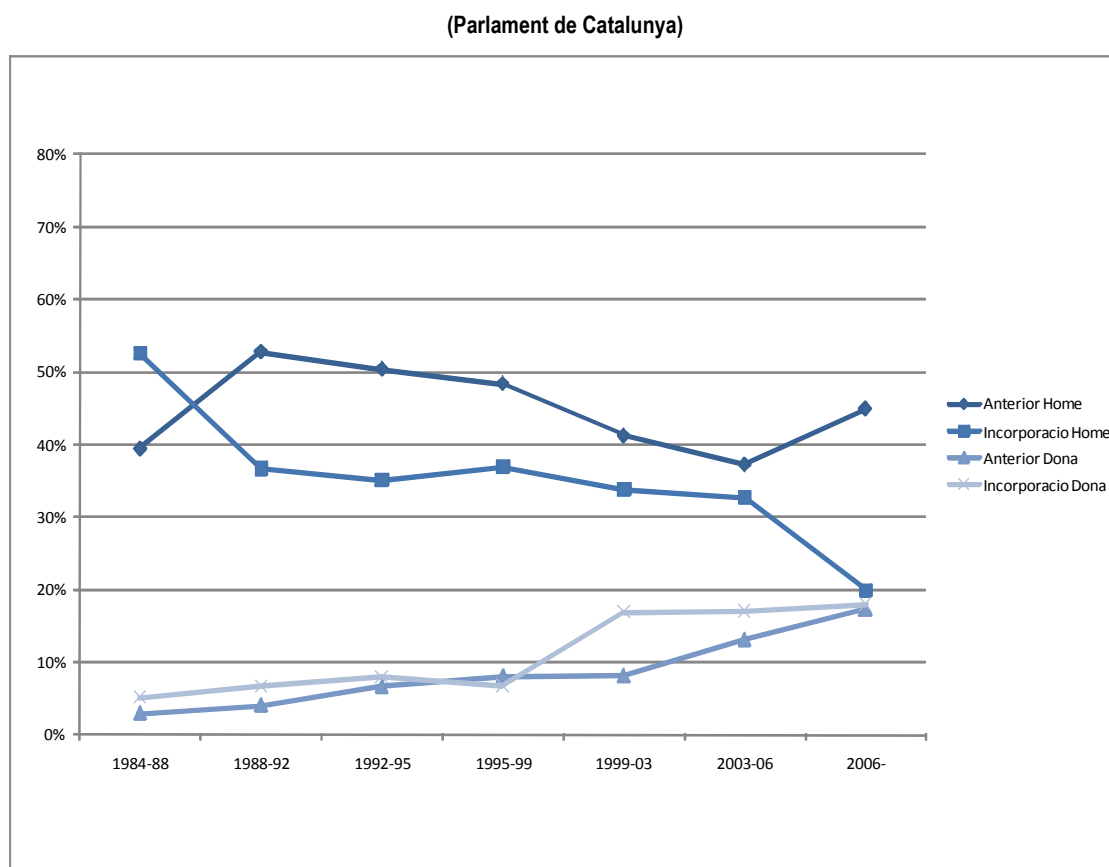

L'evolució de la composició de les diputacions provincials en termes de rotació és notablement similar a la dels ajuntaments, cosa que tampoc hauria de sorprendre excessivament si tenim en compte quin és el mecanisme d'elecció dels i les electes de les diputacions provincials i com es configura la seva composició. De nou, en els primers períodes hi ha força més noves incorporacions que no pas provinents des de l'anterior legislatura. Aquesta diferència és sobretot remarcable en els homes. Ara bé, entre 1995 i 2003 els percentatges s'equiparen en gran mesura. A diferència dels ajuntaments, però, aquest fet no es manté en els dos últims períodes legislatius, essent els de nova incorporació altra vegada més nombrosos. Pel que fa a les dones, les diferències entre "anteriors" i "incorporació" són poc significatives, tot i que les últimes són lleugerament superiors en nombre per a tota la sèrie. Per últim, podem veure aquesta tendència ja generalitzada de les dones d'assolir una presència major a mida que passa el temps,

malgrat que en el cas de les diputacions l'evolució no és tan evident com en consells comarcals i, sobretot, en els ajuntaments.

Parlament de Catalunya

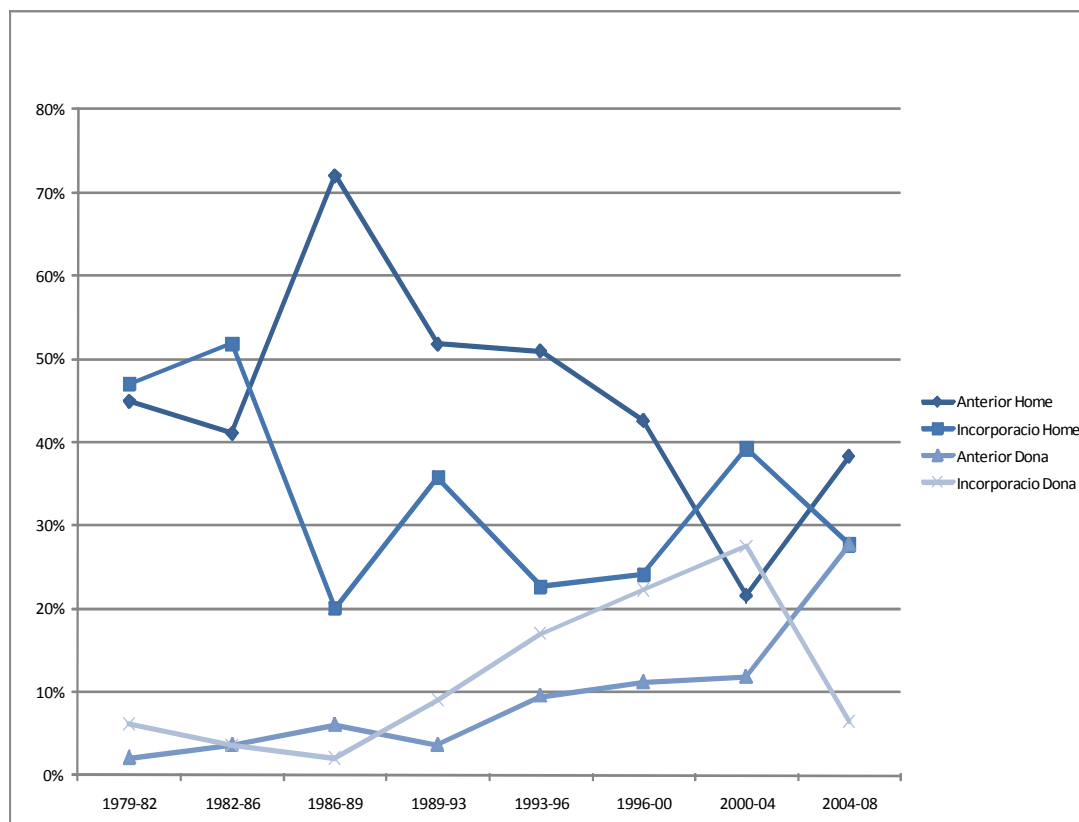
Gràfic 3.4 – Grau de rotació en càrrecs electes: provenen de l'anterior legislatura vs. s'incorporen de nou

L'evidència pel cas del Parlament de Catalunya revela una tendència singular. Veiem com ràpidament, ja en la legislatura 1988-92, aquells parlamentaris que provenen de l'anterior període superen als que s'hi incorporen de nou. Per les dones, en canvi, l'evolució de les dues sèries segueix una tendència similar, tot i que en el període 1999-2003 la diferència entre les de nova incorporació i les que es mantenen des de l'anterior legislatura és de 10 punts percentuals a favor de les primeres. L'últim aspecte que cal destacar és de nou la tendència a la convergència entre homes i dones al llarg del temps pel que fa a la seva representació a la institució. En l'última legislatura (2006-), tot i que en global el nombre d'homes encara és clarament major que el de dones, podem veure com d'entre les noves incorporacions, la presència d'homes i dones és la mateixa, cosa que sembla indicar una tendència cap a la igualtat de representació entre ambdós sexes al Parlament de Catalunya.

Congrés dels Diputats**Gràfic 3.5 – Grau de rotació en càrrecs electes: provenen de l'anterior legislatura vs. s'incorporen de nou**

(Congrés dels Diputats)

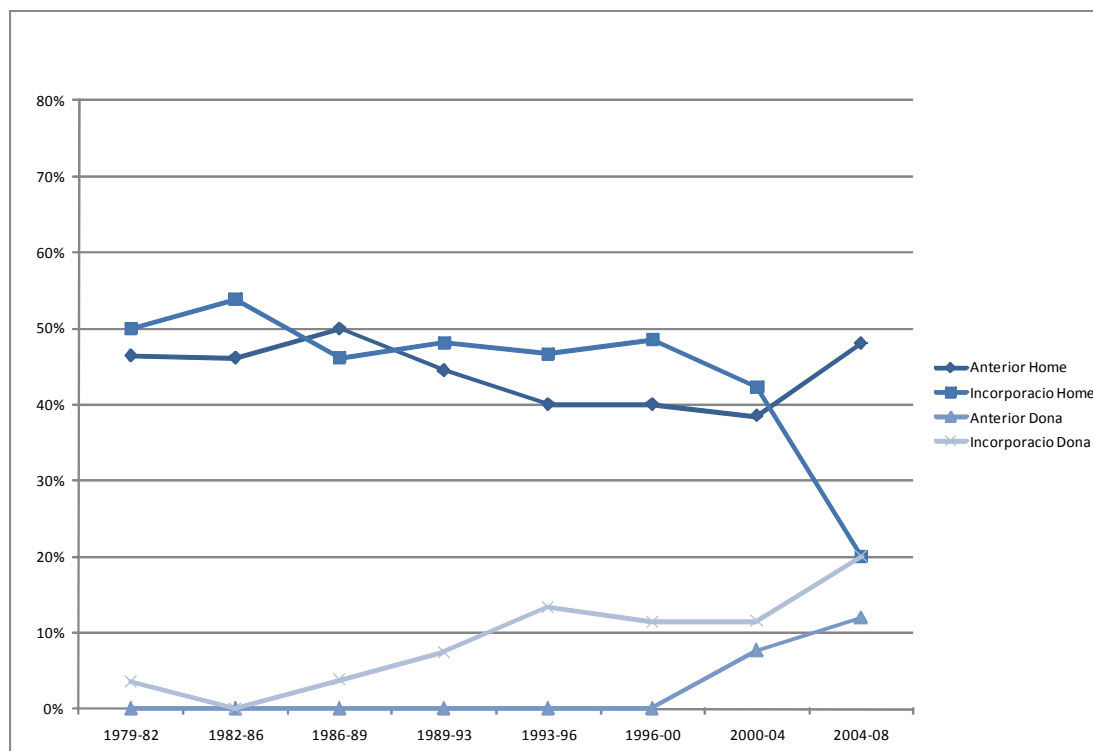

Les tendències que podem observar al Congrés dels Diputats són les més erràtiques en comparació amb la resta d'institucions. En el cas de les dones, les sèries "Anterior" i "Incorporació" mostren uns percentatges similars fins a principis dels noranta, on les diputades catalanes que s'incorporen de nou superen a les que romanen del període anterior. No obstant, cal destacar la curiosa excepció de la legislatura 2004-2008, on l'esmentada tendència s'inverteix acusadament. Pel que fa als homes, els de nova incorporació tenen major presència en els períodes 1979-86 i en la legislatura 2000-04. En la resta de legislatures els que provenen de l'anterior període són més nombrosos que els diputats catalans que s'incorporen a la institució de nou. En aquest sentit és molt destacable el pic de la legislatura 1986-89, on els primers representen més del 70% del total de diputats catalans al Congrés, mentre que els de nova incorporació tan sols arriben al 20%. Per últim, i com ve essent habitual ja en les altres institucions, la presència de les dones va augmentant de forma lenta però progressiva al llarg del temps. A l'igual que en el cas del Parlament de Catalunya, si comparem els i les congressistes de nova incorporació veiem que la presència de dones i homes està completament igualada.

Senat

Gràfic 3.6 – Grau de rotació en càrrecs electes: provenen de l'anterior legislatura vs. s'incorporen de nou

(Senat)

En primer lloc, podem veure com fins 2004 la composició de senadors catalans es distribueix de manera més o menys similar entre els que provenen de l'anterior legislatura i els que s'incorporen de nou, amb un lleuger biaix a favor dels últims excepte en el període 1986-89. És peculiar, però, el canvi sobtat que es produeix en la legislatura 2004-08, on el percentatge de senadors nouvinguts baixa molt considerablement, des del 42% fins al mateix percentatge de senadores de nova incorporació, un 20%. Així doncs, en aquest últim període, els que romanen de l'anterior són els més nombrosos. Pel que fa a les dones, de nou la tendència general és ascendent al llarg del temps, amb una presència notablement major de les s'incorporaven al Senat de nou. En aquesta línia és destacable que fins l'any 2000 les senadores no repetien en la següent legislatura, essent totes les presents de nova incorporació.

3.2. El fenomen de la "supervivència" d'homes i dones en càrrecs electes

Un cop analitzats gràficament i descriptiva els graus de rotació de regidores i regidors d'ajuntaments, conselleres i consellers comarcals, diputades i diputats provincials, diputades i diputats del Parlament, diputades i diputats del Congrés, i senadores i senadors, ens disposem a indagar en el fenomen de la permanència dels i les electes en el seu càrrec amb major profunditat.

Tal i com s'ha apuntat a la introducció d'aquest apartat, el fet de veure més o menys homes que dones que provenen de l'anterior legislatura en comparació amb les noves incorporacions ens diu ben poc sobre la *diferència de probabilitats* de romandre en el càrrec entre homes i dones, un cop hi són. Analitzar precisament això últim és el que pretenem en les següents pàgines.

Aquest sub-apartat tracta un dels potencials fenòmens de diferenciació entre homes i dones (constitueixin o no un desavantatge) en la representació de càrrecs electes. Aquí analitzarem la diferència entre dones i homes pel que fa a les seves probabilitats de permanència a la institució un cop han assumit un càrrec, per després centrar-se en aquesta diferència però referida als ascensos professionals i també a la especialització de tasques.

L'anàlisi de supervivència

D'acord amb l'interès teòric d'aquest punt, l'aproximació metodològica més acurada és la de *l'anàlisi d'història d'aconteixements*, també anomenada de *supervivència*. Aquesta última denominació és molt apropiada per entendre quina és la raó de ser de les anàlisis que executarem a continuació: fins a quin punt hi ha diferències estadísticament significatives en la probabilitat de *sobreviure* en el càrrec entre homes i dones una vegada aquest ja ha estat assolit?

Tenint en compte que *no* volem explicar fins a quin punt el sexe té un efecte veritablement causal sobre la probabilitat de sobreviure en un càrrec electe (entre d'altres coses perquè no disposem de les variables de control que serien necessàries), hem optat per descriure fins a quin punt existeixen diferències significatives entre homes i dones en aquesta

probabilitat, sense centrar-nos en per què existeixen (en cas que hi siguin), però fent ús d'un mètode estadístic rigorós. Concretament hem optat pel mètode descriptiu no paramètric de l'estimador de Kaplan i Meier.

Tal i com indica Bernardi (2006: 46), “[p]er estimar la funció de supervivència utilitzant el mètode de Kaplan i Meier, cal identificar tots els punts de l'eix temporal on almenys un dels episodis acabi en aconeteixement. Per cada punt en el temps t_k en el qual es produeix almenys un aconeteixement, es calculen tres quantitats: E_k , que identifica el nombre d'aconeteixements en t_k , Z_k , que identifica el nombre d'episodis censurats entre t_{k-1} i t_k , R_k , que identifica el nombre d'episodis encara en risc d'acabar en aconeteixement en el temps t_k . [...] Una cop les tres quantitats E_k , Z_k , i R_k han estat calculades, per cada punt en el temps t_k , l'estimador de Kaplan i Meier de la funció de supervivència és igual a:

$$\hat{G}(t) = \prod_{t_k < t} \left(1 - \frac{E_t}{R_t} \right)$$

On t_k expressa la probabilitat que no es compleixi l'aconeteixement en el temps t .¹⁴

El que se'n desprèn d'aquesta explicació és que el primer que cal fer és definir amb claredat que és un aconeteixement. En el nostre cas, hem definit aconeteixement com no ser en una determinada legislatura havent-hi estat en l'anterior. En altres paraules, l'aconeteixement és igual a “caure” del càrrec. Així, la durada de la permanència sense acabar en aconeteixement l'hem definit com el nombre de legislatures que la persona ha romàs en el càrrec abans de deixar-lo.¹⁵

D'acord amb aquesta anàlisi, el mètode de presentació de resultats pel qual hem optat ha estat el següent. Per cada una de les institucions públiques analitzades oferim una taula amb informació desagregada per sexe de quants/es comencen en una determinada legislatura, quants/es cauen després de la primera en què hi són, en la segona, tercera,

14 Bernardi, F. 2006. “Análisis de la Historia de Acontecimientos”. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.”

15 Concretament, per raons de simplicitat en l'operacionalització hem considerat només el primer període de permanència en el càrrec del representant. Així doncs, en un cas hipotètic que hagi estat present en els períodes legislatius segon, tercer i quart, i de nou en el sisè, només es té en compte la informació provinent dels tres primers, sense incorporar-hi l'últim. Així mateix, només s'han considerat aquells episodis que d'alguna manera o altra han acabat en aconeteixement. En la terminologia de l'anàlisi d'història d'aconeteixements, no s'ha incorporat la informació de la censura a la dreta. Així doncs, no es tenen en compte aquells casos que segueixen en el càrrec en l'últim període legislatiu.

etc., i a partir d'aquí la seva funció de supervivència amb els respectius errors estàndard. A la part baixa de cada taula s'ofereixen testos estadístics d'igualtat entre funcions de supervivència de dones i homes, per tal de comprovar fins a quin punt les diferències observades entre funcions són prou importants com per poder atribuir-hi confiança estadística. Aquests són testos estàndard en l'anàlisi d'història d'aconteixements, en aquest cas el test *log-rank* i el test de Wilcoxon. En segon lloc, també s'ofereix un gràfic per poder visualitzar amb major claredat quina és l'esmentada diferència entre funcions de supervivència. Per últim, i en els casos en els que és possible, s'introdueix la variable *grandària* de manera interactiva. És possible que la diferència entre homes i dones pel que fa a la seva permanència com a càrrecs electes sigui important en determinats contextos i no tant en altres. És per aquesta raó que volem veure com la grandària (en termes de població) de municipis, comarques i províncies, influencia en la permanència d'uns/es i altres.

Ajuntaments

Taula 3.1 – Funcions de Supervivència en càrrecs electes segons sexe (Ajuntaments)

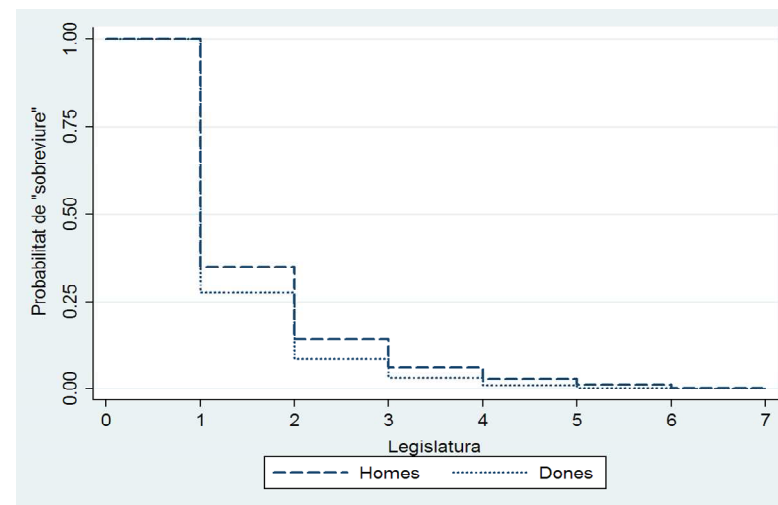
Num. Legislatures	Total comencen	Homes		Dones		
		Cauen	Funció de supervivència	Total comencen	Cauen	Funció de supervivència
1	25293	16465	0,349 (0,003)	3892	2820	0,2754 (0,0072)
2	8828	5286	0,14 (0,0022)	1072	747	0,0835 (0,0044)
3	3542	2000	0,061 (0,0015)	325	201	0,0319 (0,0028)
4	1542	845	0,0276 (0,001)	124	82	0,0108 (0,0017)
5	697	394	0,012 (0,0007)	42	30	0,0031 (0,0009)
6	303	226	0,003 (0,0003)	12	11	0,0003 (0,0003)
7	77	77	0	1	1	0

Testos estadístics d'igualtat entre funcions de supervivència

	Homes	Dones
Caigudes observades	25293	3892
Caigudes esperades	25671,85	3513,15
Test <i>log-rank</i>		Test de Wilcoxon
χ^2	130,85***	χ^2 102,24***

*** Significativitat estadística al 99%, ** al 95%, * al 90%. Errors estàndard entre parèntesis.

Gràfic 3.7 – Funció de supervivència en càrrecs electes segons sexe (Ajuntaments)

En la taula 3.1 hi podem veure com les dones tendeixen a mostrar menys probabilitats de sobreviure al càrrec que no pas els homes. Aquestes diferències són, a més, significatives des d'un punt de vista estadístic. Gràficament això es tradueix en una funció de supervivència (línia puntejada) per les dones que va per sota de la dels homes (línia discontinua).

Taula 3.2 – Funcions de Supervivència en càrrecs electes segons sexe i trams de població (Ajuntaments)

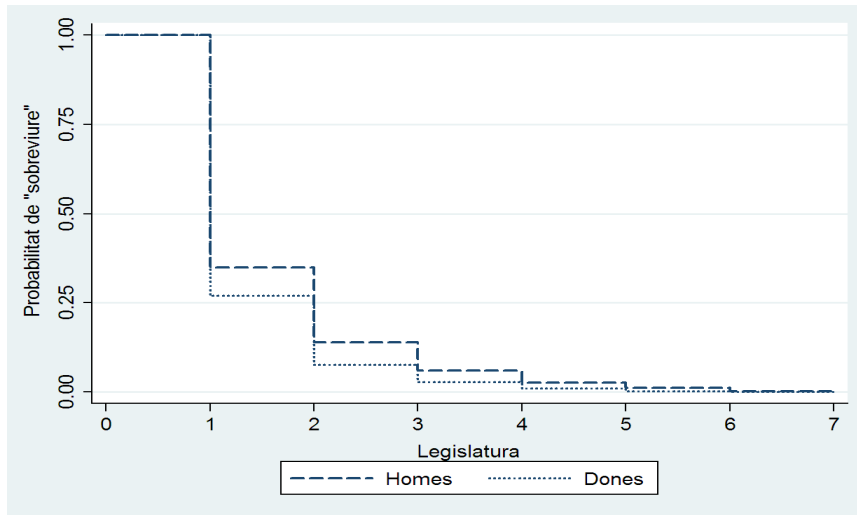
Num. Legislatures	Total comencen	Municipis < 50000 habitants				Municipis > 50000 habitants						
		Homes		Dones		Homes		Dones				
		Cauen	Funció de supervivència	Total comencen	Cauen	Funció de supervivència	Total comencen	Cauen	Funció de supervivència	Total comencen	Cauen	Funció de supervivència
1	23712	15464	0,3478 (0,0031)	3541	2591	0,2683 (0,0074)	1581	1001	0,3669 (0,0121)	351	229	0,3476 (0,0254)
2	8248	4973	0,1381 (0,0022)	950	682	0,0757 (0,0044)	580	313	0,1689 (0,0094)	122	65	0,1624 (0,0197)
3	3275	1867	0,0594 (0,0015)	268	169	0,028 (0,0028)	267	133	0,0848 (0,007)	57	32	0,0712 (0,0137)
4	1408	772	0,0268 (0,001)	99	65	0,0096 (0,0016)	134	73	0,0386 (0,0048)	25	17	0,0228 (0,008)
5	636	361	0,0116 (0,0007)	34	26	0,0023 (0,0008)	61	33	0,0177 (0,0033)	8	4	0,0114 (0,0057)
6	275	201	0,0031 (0,0004)	8	7	0,0003 (0,0003)	28	25	0,0019 (0,0011)	4	4	0
7	74	74	0	1	1	0	3	3	0			

Testos estadístics d'igualtat entre funcions de supervivència

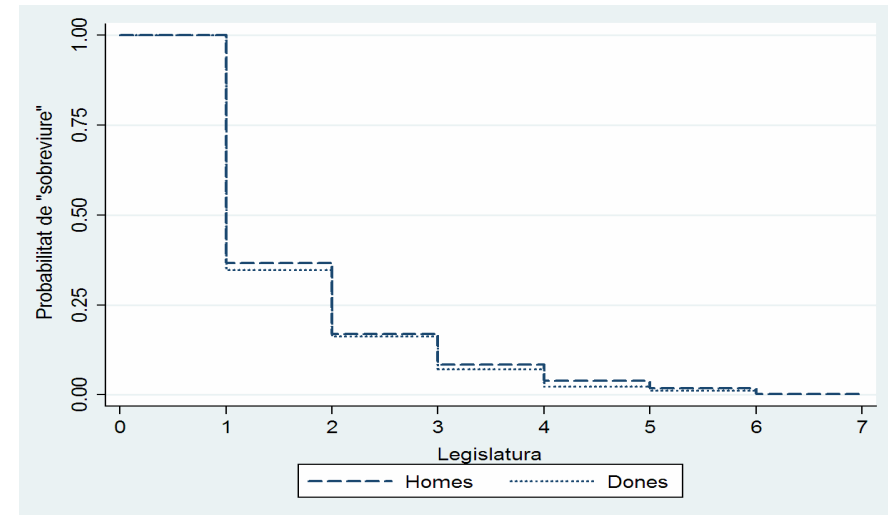
	Homes	Dones		Homes	Dones
Caigudes observades	23712	3541	Caigudes observades	1581	351
Caigudes esperades	24087,52	3165,48	Caigudes esperades	1591,75	340,25
	Test log-rank	Test de Wilcoxon		Test log-rank	Test de Wilcoxon
	χ^2 143,38***	χ^2 110,61***		χ^2 1,04	χ^2 0,52

*** Significativitat estadística al 99%, ** al 95%, * al 90%. Errors estàndard entre parèntesis.

Gràfic 3.8 – Funció de supervivència en càrrecs segons sexe, població <50000 (Ajuntaments)

Gràfic 3.9 – Funció de supervivència en càrrecs electes segons sexe, població >50000 (Ajuntaments)

En els gràfics 3.8 i 3.9 i a la taula 3.2 hi observem com la grandària del municipi afecta notablement la diferència de funcions de supervivència entre homes i dones. Mentre que pels municipis < de 50.000 habitants la diferència és similar a la mostrada en les dades globals, quan segmentem la mostra i ens concentrem tan sols en els municipis > 50.000 habitants, el sexe deixa de ser important com a factor explicatiu de la permanència en càrrecs electes, cosa que es reflecteix en uns testos log-rank i de Wilcoxon que donen χ^2 estadísticament no significatius (veure taula 3.2). Per altra banda, també cal destacar que quan es donen diferències entre homes i dones és sobretot en els passos de la primera a la segona legislatura i de la segona a la tercera. Al voltant d'un 34% dels homes sobreviuen aquest primer tall, mentre que el percentatge de les dones és tan sols del 27%. Pel que fa a la segona transició, només un 14% dels homes la superen, per un 8% de les dones.

Consells Comarcals

Taula 3.3 – Funcions de Supervivència en càrrecs electes segons sexe (Consells Comarcals)

Num. Legislatures	Total comencen	Homes		Dones		
		Cauen	Funció de supervivència	Total comencen	Cauen	Funció de supervivència
1	2589	1847	0,2866 (0,0089)	349	268	0,2321 (0,0226)
2	742	492	0,0966 (0,0058)	81	62	0,0544 (0,0121)
3	250	165	0,0328 (0,0035)	19	15	0,0115 (0,0057)
4	85	59	0,01 (0,002)	4	4	0
5	26	26	0			

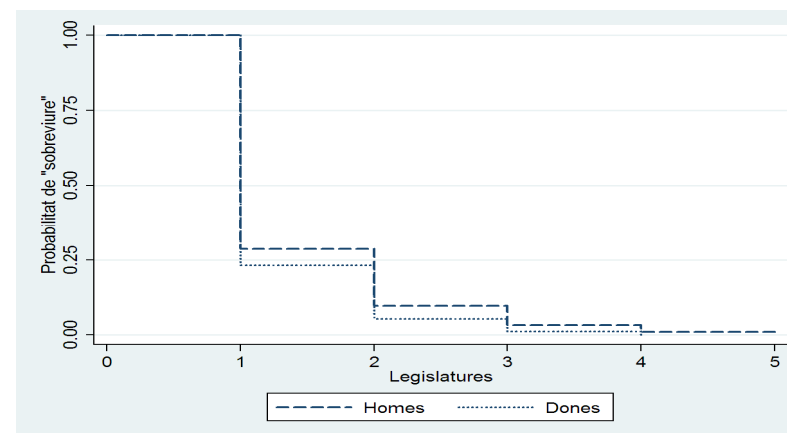
Testos estadístics d'igualtat entre funcions de supervivència

	Homes	Dones
Caigudes observades	2589	349
Caigudes esperades	2616,69	321,31
Test log-rank		Test de Wilcoxon
χ^2	9,26***	χ^2 5,76**

*** Significativitat estadística al 99%, ** al 95%, * al 90%. Errors estàndard entre parèntesis.

Gràfic 3.10 – Funció de supervivència en càrrecs electes segons sexe

(Consells comarcals)

De manera similar al cas dels ajuntaments, les dones que disposen d'un càrrec electe als consells comarcals tenen menors probabilitats de sobreviure que els homes. De nou, la línia discontinua es troba per sobre de la puntejada i els tests de significativitat estadística ens diuen que ambdues funcions de supervivència són diferents amb un grau de confiança elevat. Val a dir també que altra vegada tant als homes com a les dones els costa notablement sobreviure a la primera reelecció (més a dones que a homes), on un 77% de les dones "cauen", per un 71% dels homes.

Taula 3.4 – Funcions de Supervivència en càrrecs electes segons sexe i grandària de comarca (Consells Comarcals)

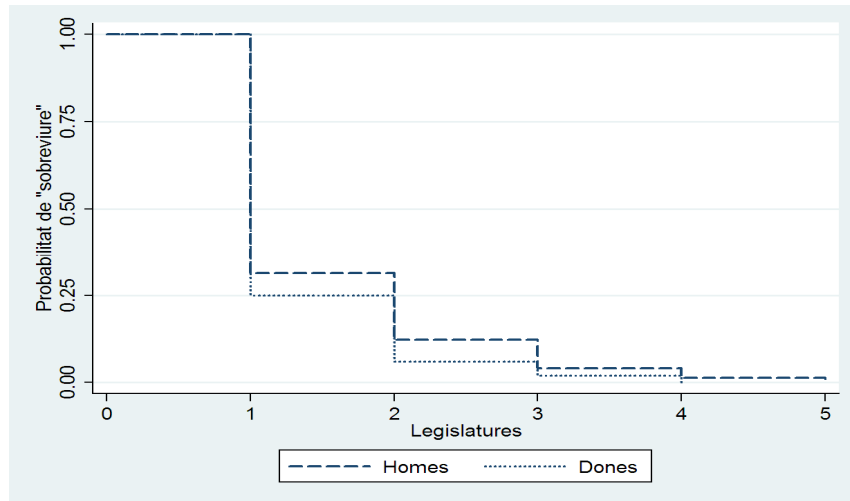
Num. Legislatures	Comarques < 50000 habitants						Comarques > 50000 habitants					
	Total Comencen	Homes		Dones		Total comencen	Homes		Dones			
		Cauen	Funció de supervivència	Total comencen	Cauen	Funció de supervivència		Cauen	Funció de supervivència	Total comencen	Cauen	Funció de supervivència
1	927	637	0,3128 (0,0152)	100	75	0,25 (0,0433)	1662	1210	0,272 (0,0109)	249	193	0,2249 (0,0265)
2	290	177	0,1219 (0,0107)	25	19	0,06 (0,0237)	452	315	0,0824 (0,0067)	56	43	0,0522 (0,0141)
3	113	75	0,041 (0,0065)	6	4	0,02 (0,014)	137	90	0,0283 (0,0041)	13	11	0,008 (0,0057)
4	38	26	0,0129 (0,0037)	2	2	0	47	33	0,0084 (0,0022)	2	2	0
5	12	12	0				14	14	0			

Testos estadístics d'igualtat entre funcions de supervivència

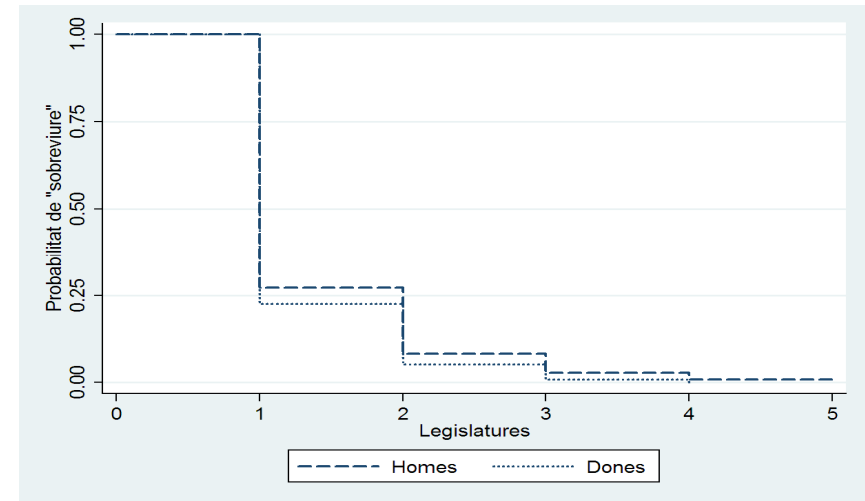
	Homes		Dones		Homes		Dones	
Caigudes Observades	927		100		1662		249	
Caigudes esperades	936,73		90,27		1678,55		232,45	
	Test log-rank		Test de Wilcoxon		Test log-rank		Test de Wilcoxon	
	χ^2	3,6*	χ^2	2,31	χ^2	4,91**	χ^2	2,98*

*** Significativitat estadística al 99%, ** al 95%, * al 90%. Errors estàndard entre parèntesis.

Gràfic 3.11 – Funció de supervivència en càrrecs electes segons sexe, poblacio<50000 (C. comarcals)

Gràfic 3.12 – Funció de supervivència en càrrecs electes segons sexe, poblacio>50000 (C. comarcals)

En el cas dels consells comarcals, al contrari que el dels ajuntaments, la variable grandària (+/- 50.000 habitants a la comarca) no exerceix cap influència en la diferència de funcions de supervivència de dones i homes. Les dones segueixen tenint més dificultats que els homes per romandre en el càrrec, amb independència de la grandària de la comarca. Val a dir, però, que aquest efecte del sexe és de magnitud menor al que vèiem en el cas dels municipis.

Diputacions Provincials

Taula 3.5 – Funcions de Supervivència en càrrecs electes segons sexe (Diputacions Provincials)

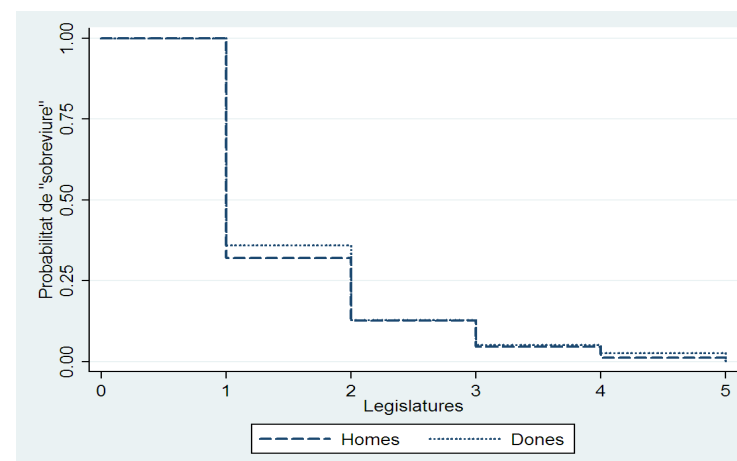
Num. Legislatures	Total comencen	Homes		Dones		
		Cauen	Funció de supervivència	Total comencen	Cauen	Funció de supervivència
1	496	337	0,3206 (0,021)	39	25	0,359 (0,0768)
2	159	96	0,127 (0,015)	14	9	0,1282 (0,0535)
3	63	40	0,0464 (0,0094)	5	3	0,0513 (0,0353)
4	23	17	0,0121 (0,0049)	2	1	0,0256 (0,0253)
5	6	6	0	1	1	0

Testos estadístics d'igualtat entre funcions de supervivència

	Homes	Dones
Caigudes observades	496	39
Caigudes esperades	494,51	40,49
	Test log-rank	Test de Wilcoxon
	χ^2 0,18	χ^2 0,19

*** Significativitat estadística al 99%, ** al 95%, * al 90%. Errors estàndard entre parèntesis.

Gràfic 3.13 – Funció de supervivència en càrrecs electes segons sexe (Diputacions Provincials)

En comparació amb les dues institucions anteriors, el cas de les diputacions provincials és singular. La funció de supervivència d'homes i dones no mostra diferències significatives, cosa que es veu reflectida en un solapament gairebé perfecte de les línies puntejada i discontinua en el gràfic 3.13. Mentre que un 36% de les dones sobreviuen la primera transició (post-primera legislatura), aquest percentatge baixa al 32% pels homes, però sense que aquesta sigui una diferència significativa. De la segona transició en endavant, homes i dones pràcticament calquen els percentatges.

Taula 3.6 – Funcions de Supervivència en càrrecs electes segons sexe i Província (Diputacions Provincials)

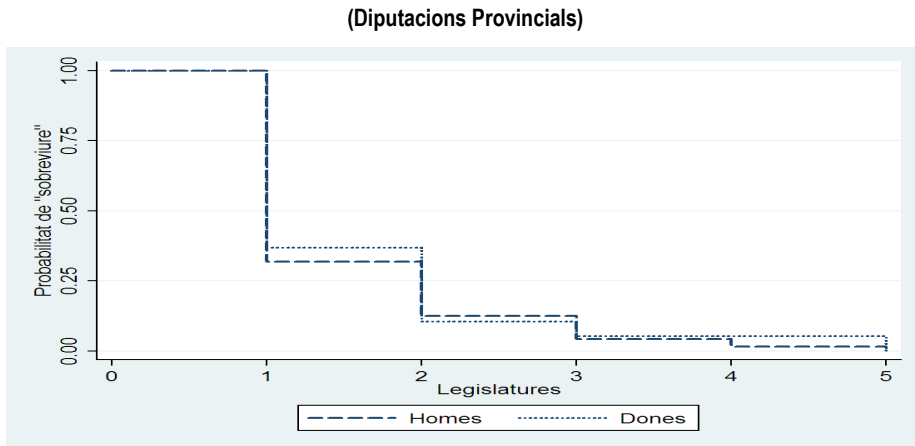
Num. Legislatures	Total comencen	Províncies de Girona, Lleida i Tarragona					Província de Barcelona					
		Homes		Dones			Homes		Dones			
		Cauen	Funció de supervivència	Total comencen	Cauen	Funció de supervivència	Total comencen	Cauen	Funció de supervivència	Total comencen	Cauen	Funció de Supervivència
1	311	212	0,3183 (0,0264)	19	12	0,3684 (0,1107)	185	125	0,3243 (0,0344)	20	13	0,35 (0,1067)
2	99	60	0,1254 (0,0188)	7	5	0,1053 (0,0704)	60	36	0,1297 (0,0247)	7	4	0,15 (0,0798)
3	39	26	0,0418 (0,0113)	2	1	0,0526 (0,0512)	24	14	0,0541 (0,0166)	3	2	0,05 (0,0487)
4	13	8	0,0161 (0,0071)	1	1	0	10	9	0,0054 (0,0054)	1	1	0
5	5	5	0				1	1	0			

Testos estadístics d'igualtat entre funcions de supervivència

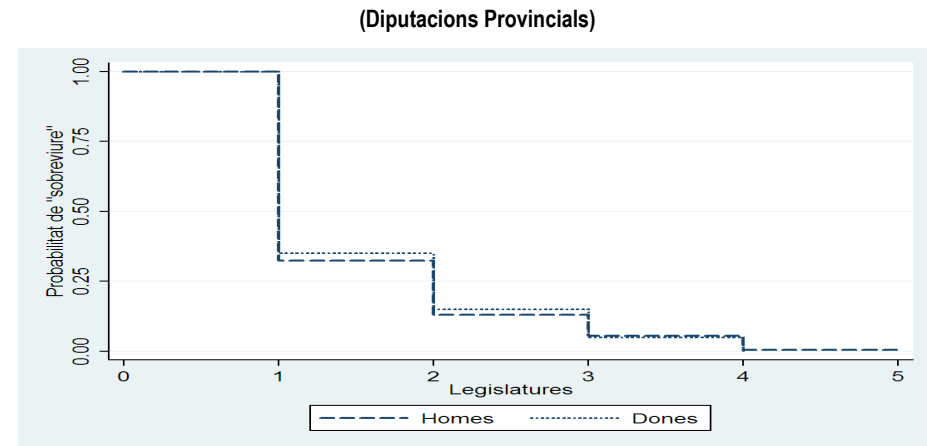
	Homes	Dones		Homes	Dones
Caigudes observades	311	19	Caigudes observades	185	20
Caigudes esperades	309,92	20,08	Caigudes esperades	184,67	20,33
	Test log-rank	Test de Wilcoxon		Test log-rank	Test de Wilcoxon
	χ^2 0,19	χ^2 0,13		χ^2 0,02	χ^2 0,06

*** Significativitat estadística al 99%, ** al 95%, * al 90%. Errors estàndard entre parèntesis.

Gràfic 3.14 – Funció de supervivència en càrrecs electes segons sexe, Girona, Lleida i Tarragona

Gràfic 3.15 – Funció de supervivència en càrrecs electes segons sexe, Barcelona

Tal i com succeïa en els consells comarcals, la grandària de la província no fa cap diferència remarcable a la forma de les funcions de supervivència ni a les divergències que puguin existir entre homes i dones. En aquest cas, si ja no hi vèiem diferència en la taula i gràfic globals, la taula 3.6 i els gràfics 3.14 i 3.15 revelen que la província en la qual els càrrecs de les diputacions provincials han estat escollits no té cap influència significativa. Noti's que, per la província, el criteri grandària s'ha traduït en una simple divisió entre Lleida, Tarragona i Girona (de menor població) i Barcelona (amb més habitants).

Parlament de Catalunya

Taula 3.7 – Funcions de Supervivència en càrrecs electes segons sexe (Parlament de Catalunya)

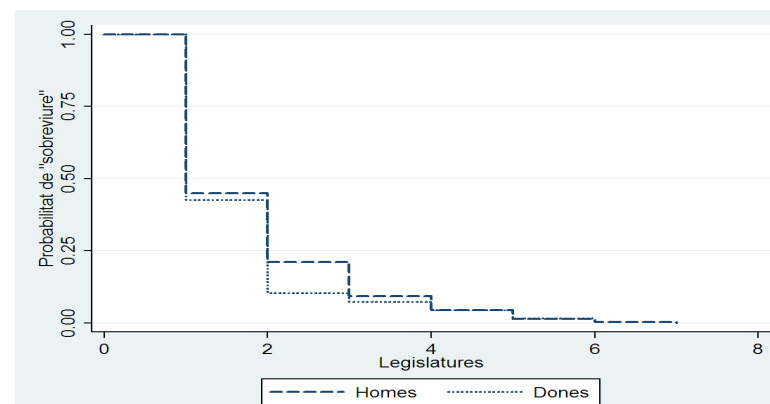
Num. Legislatures	Homes			Dones		
	Total comencen	Cauen	Funció de supervivència	Total comencen	Cauen	Funció de supervivència
1	379	209	0,4485 (0,0255)	68	39	0,4265 (0,06)
2	170	90	0,2111 (0,021)	29	22	0,1029 (0,0369)
3	80	45	0,0923 (0,0149)	7	2	0,0735 (0,0317)
4	35	18	0,0449 (0,0106)	5	2	0,0441 (0,0249)
5	17	12	0,0132 (0,0059)	3	2	0,0147 (0,0146)
6	5	4	0,0026 (0,0026)	1	1	0
7	1	1	0			

Testos estadístics d'igualtat entre funcions de supervivència

	Homes	Dones
Caigudes observades	379	68
Caigudes esperades	383,74	63,26
	Test log-rank	Test de Wilcoxon
	χ^2 0,94	χ^2 0,75

*** Significativitat estadística al 99%, ** al 95%, * al 90%. Errors estàndard entre parèntesis.

Gràfic 3.16 – Funció de supervivència en càrrecs electes segons sexe (Parlament de Catalunya)

A l'igual que en el cas de les diputacions, les funcions de supervivència d'homes i dones no difereixen de manera notable. Tot i que en el gràfic 3.16 es pot observar com la línia que representa la supervivència de les dones està lleugerament per sota de la dels homes, aquesta no és una diferència significativa a jutjar pels testos que es reporten en la taula 3.7. Cal destacar, també, que són més els i les electes del Parlament qui romanen en el càrrec després de la primera i segona legislatura, en comparació amb la permanència a ajuntaments, consells comarcals, i diputacions provincials.

Congrés dels Diputats

Taula 3.8 – Funcions de Supervivència en càrrecs electes segons sexe (Congrés dels Diputats)

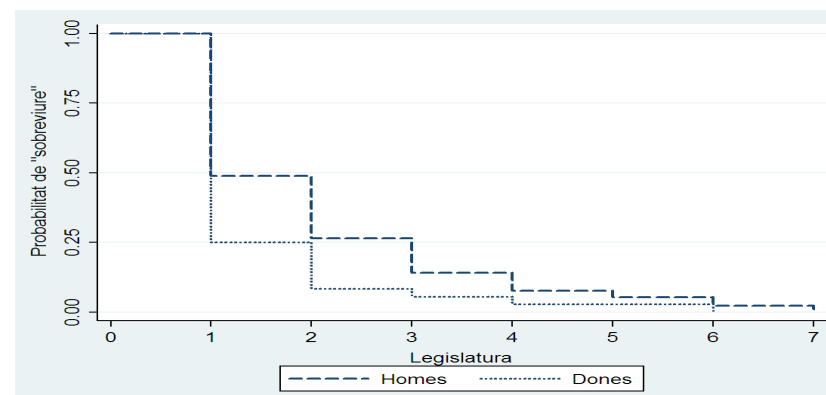
Num. Legislatures	Homes			Dones		
	Total comencen	Cauen	Funció de supervivència	Total comencen	Cauen	Funció de supervivència
1	170	87	0,4882 (0,0383)	36	27	0,25 (0,0722)
2	83	38	0,2647 (0,0338)	9	6	0,0833 (0,0461)
3	45	21	0,1412 (0,0267)	3	1	0,0556 (0,0382)
4	24	11	0,0765 (0,0204)	2	1	0,0278 (0,0274)
5	13	4	0,0529 (0,0172)			
6	9	5	0,0235 (0,0116)	1	1	0
7	4	4	0			

Testos estadístics d'igualtat entre funcions de supervivència

	Homes	Dones
Caigudes observades	170	36
Caigudes esperades	178,59	27,41
	Test log-rank	Test de Wilcoxon
	χ^2 6,67***	χ^2 7,68***

*** Significativitat estadística al 99%, ** al 95%, * al 90%. Errors estàndard entre parèntesis.

Gràfic 3.17 – Funció de supervivència en càrrecs electes segons sexe (Congrés dels Diputats)

En el Congrés dels Diputats, a l'igual que en el Senat com veurem a continuació, les diferències entre homes i dones tornen a ser importants pel que fa a la seva probabilitat de permanència en el càrrec un cop l'han assolit. De la mateixa manera que en els ajuntaments i en els consells comarcals, les dones tenen més dificultats per mantenir-se en el càrrec que no pas els homes. Al Congrés aquesta diferència és, a banda d'estadísticament significativa, de magnitud particularment notable. Per exemple, mentre que només un 25% de les dones repeteix després de la seva primera presència, aquest mateix percentatge puja al 50% pels homes.

Senat

Taula 3.9 – Funcions de Supervivència en càrrecs electes segons sexe (Senat)

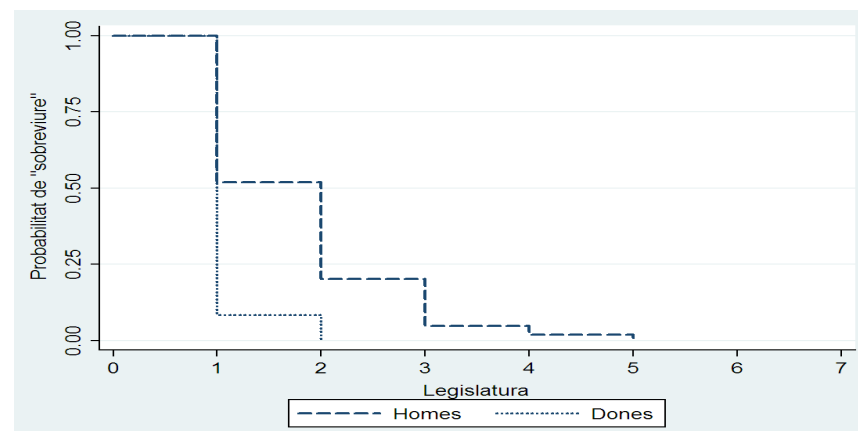
Num. Legislatures	Total comencen	Homes		Dones		
		Cauen	Funció de supervivència	Total comencen	Cauen	Funció de supervivència
1	104	50	0,5192 (0,049)	12	11	0,0833 (0,0798)
2	54	33	0,2019 (0,0394)	1	1	0
3	21	16	0,0481 (0,021)			
4	5	3	0,0192 (0,0135)			
5	2	2	0			

Testos estadístics d'igualtat entre funcions de supervivència

	Homes	Dones
Caigudes observades	104	12
Caigudes esperades	109,07	6,93
	Test log-rank	Test de Wilcoxon
	χ^2 6,67***	χ^2 8,6***

*** Significativitat estadística al 99%, ** al 95%, * al 90%. Errors estàndard entre parèntesis.

Gràfic 3.18 – Funció de supervivència en càrrecs electes per gènere (Senat)

Tal i com veïem en el cas del Congrés dels Diputats, la diferència entre senadores i senadors quant a la seva probabilitat de romandre al càrrec és molt considerable. Els testos estadístics presentats a la taula 3.9 revelen que aquesta diferència és estadísticament significativa, cosa que ja es pot intuir en el gràfic 3.18, on la línia puntejada que representa la funció de supervivència de les dones està clarament per sota de la dels homes escollits pel Senat. També és notable el fet que no hi ha cap senadora (catalana, cal recordar-ho) que superi la transició entre el segon i tercer període legislatiu, i només un 8% en supera la primera.

3.3. Observacions finals

En aquest apartat hem tractat el fenomen de la permanència en el càrrec dels i les electes en profunditat.

En primer lloc, hem adoptat una aproximació descriptiva, en la qual s'han ofert una sèrie de gràfics mostrant el grau de rotació dels càrrecs electes en les diferents institucions i separatament per dones i homes. Hem vist com l'expectativa inicial en la qual suggeríem que hauríem de veure més noves incorporacions en els primers períodes legislatius, mentre que en els posteriors aquells/es que provenen de l'anterior legislatura haurien d'anar guanyant terreny, tan sols es complia parcialment. Aquest era el cas per ajuntaments, diputacions provincials i, en menor mesura, pel Parlament de Catalunya. El comportament de les sèries de dades en les altres institucions era quelcom més erràtic, sense un patró definit. Mentre que en els consells comarcals les noves incorporacions semblen superar sempre els i les que romanen de l'anterior període, al Congrés i al Senat, la tendència és poc clara, amb alts i baixos al llarg del temps.

L'evidència que sí s'ha revelat robusta per a totes les institucions ha estat la tendència més o menys generalitzada a un progressiu augment de la presència de les dones (catalanes) en les institucions polítiques, amb una progressiva inclinació cap a la convergència amb els homes. Aquest fet va acompanyat d'una presència sistemàticament major de dones incorporades de nou a la institució que de dones que repeteixen.

En segon lloc, s'han analitzat amb major detall les probabilitats de romandre en el càrrec. Tenint en compte que porten una legislatura, quina és la probabilitat que repeteixin? Considerant que en porten dues, quina és aquesta probabilitat? I així successivament. L'aproximació metodològica escollida ha estat la de *l'anàlisi d'història d'aconteixements* o de *supervivència*, en encaixar perfectament amb l'objectiu de l'apartat. Així, hem pogut veure com en general, si hi havia algun efecte del sexe aquest era desfavorable a les dones, tot i que amb una notable variació entre institucions. En ajuntaments, consells comarcals, Congrés dels Diputats i Senat, les càrrecs electes tenien més dificultats que els homes per continuar en les subseqüents legislatures, una diferència que era estadísticament significativa. En canvi, en diputacions provincials i Parlament de Catalunya no existia una diferència estadísticament significativa entre funcions de supervivència d'homes i dones.

Per altra banda, també hem considerat el potencial efecte de la grandària del municipi, comarca i província a l'hora de valorar les esmentades diferències entre sexes. Curiosament, aquest efecte s'ha destacat com a important en els ajuntaments, i no en consells comarcals ni províncies. En els primers, la posició desfavorable de les dones només es dona en municipis de menys de 50.000 habitants, mentre que en els municipis més grans no existeix diferència entre regidors i regidores. En consells comarcals, en canvi, les majors dificultats de les dones tenen lloc amb independència de la grandària, mentre que en les diputacions provincials, la igualtat de funcions de supervivència es dona tant a la província més gran, Barcelona, com a la resta de províncies.

Cal posar èmfasis, per últim, en el fet que aquest apartat *no* ha pretès indagar en les causes darrera la diferència entre sexes pel que fa a la permanència en els càrrecs electes. Tan sols ha volgut estudiar rigorosament si la diferència de probabilitats entre dones i homes existia i fins a quin punt aquesta era estadísticament significativa. El fet que les dones semblen tenir, en general, més dificultats per sobreviure en el càrrec podria ser degut a raons de discriminació en els llocs de treball, però també a qüestions diferents no vinculades a cap discriminació professional com per exemple causes de tipus familiar, o de pròpia voluntat. Desafortunadament, aquesta especulació no la podem testar en el present treball.

4. En profunditat: el nivell de responsabilitat

Entenem per nivell de responsabilitat aquells càrrecs electes associats a cadascuna de les institucions tant a nivell català com espanyol, concebudes des d'un punt de vista jeràrquic. En el cas del nivell municipal, per exemple, estaríem fent referència a l'alcaldia com a primer nivell de responsabilitat, i a les regidories com a segon.

D'acord amb aquesta descripció, en aquest punt presentarem un breu resum sobre quina ha estat l'evolució dels nivells de responsabilitat ocupats per les dones i els homes amb càrrec polític al llarg del temps. Per fer-ho, en primer lloc optarem per oferir una visió descriptiva de les evolucions temporals dels nivells de responsabilitat de dones i homes, comparant-les mitjançant una sèrie de gràfics que hem produït per a cada institució pública. En segon lloc, analitzarem quina ha estat la seva trajectòria professional en termes d'ascens. En relació amb aquesta segona perspectiva d'anàlisi, estudiarem el fenomen dels ascensos professionals identificant, en primer lloc, els canvis de responsabilitat que han experimentat els homes i dones en càrrecs públics al llarg del temps en direcció ascendent (des d'un punt de vista jeràrquic). Posteriorment, testarem fins a quin punt les dones han estat o estan desavantatjades respecte els homes en aquest aspecte.

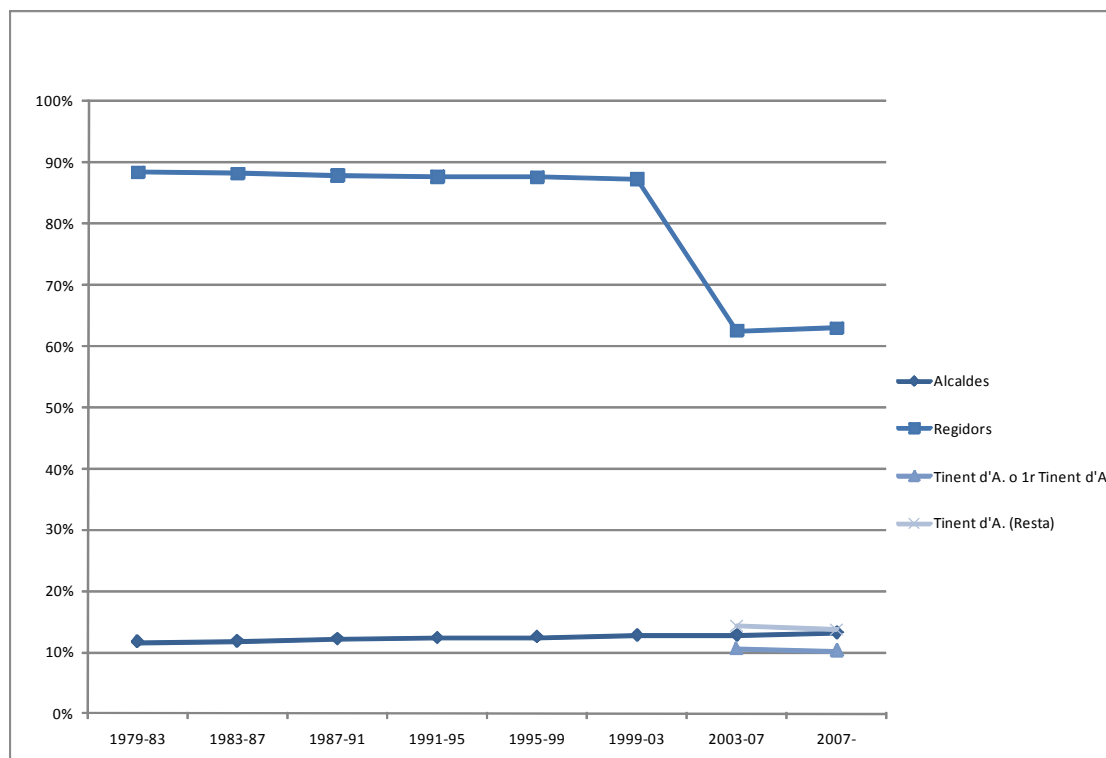
4.1. Evolució temporal del nivell de responsabilitat de les dones en les institucions públiques

Aquest sub-apartat inclou una breu descripció sobre quins han estat els nivells de responsabilitat ocupats per les dones al llarg del temps en les diferents institucions polítiques, tractant de detectar els principals canvis de tendència en relació amb els homes.

Per a cada institució presentem quatre gràfics amb dades referents a tots els períodes legislatius des dels inicis del període democràtic fins la darrera legislatura. Els dos primers fan referència a la distribució dels diferents nivells de responsabilitat per a cadascun d'ambdós sexes. El tercer permet conèixer conjuntament la composició d'institució, en cada moment en el temps, en termes de nivells de responsabilitat i sexe. Per últim, el darrer gràfic mostra per a cada nivell de responsabilitat quina és la distribució d'acord amb el sexe.

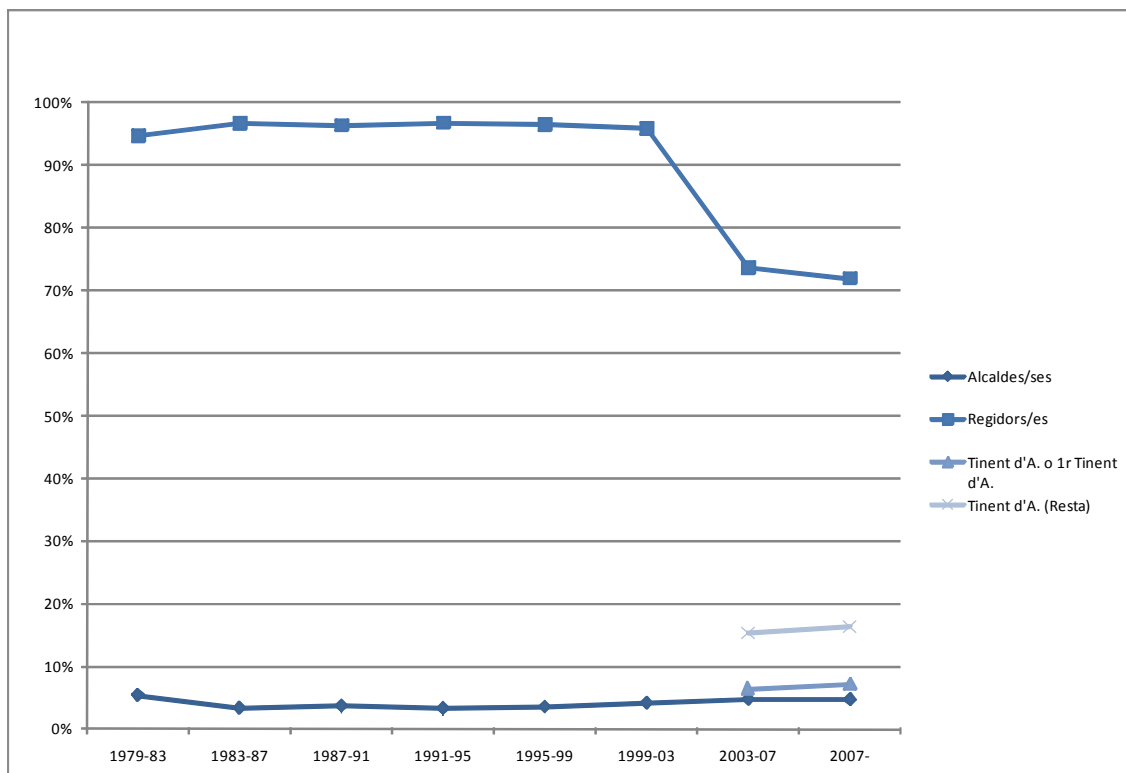
Els ajuntaments.

Gràfic 4.1 – Distribució de nivells dins un mateix sexe (Homes, Ajuntaments)

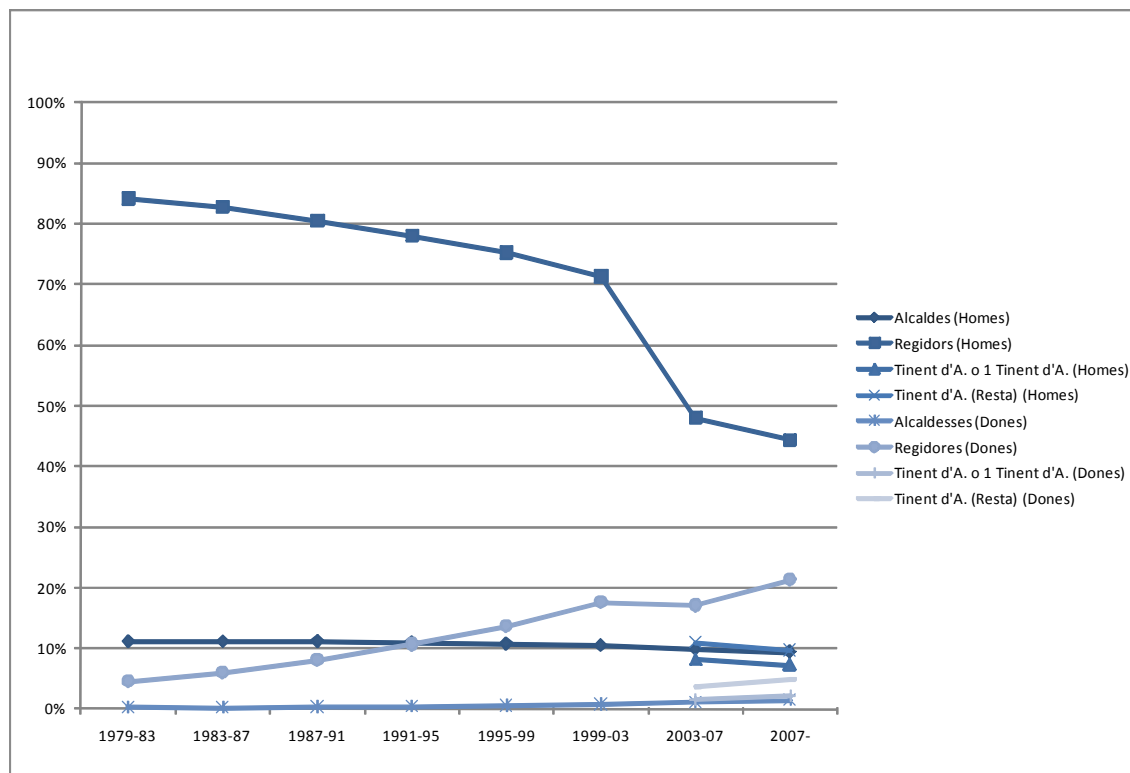
En aquest primer gràfic podem observar com es distribueixen els diferents nivells de responsabilitat als ajuntaments pel cas dels homes i al llarg del temps. Així doncs, el percentatge d'homes que han estat alcaldes se situa al voltant del 12%, esdevenint una dada estable en el temps, mentre que el percentatge d'homes regidors es troba a l'entorn del 87% fins a la legislatura 1999-2003 i experimenta una davallada per les dues últimes fins a situar-se al voltant del 67%. No obstant, part d'aquest fenomen s'explica perquè per a les darreres legislatures es disposa d'informació més precisa i que inclou també les tinences d'alcaldia. Per tant, tots aquells homes que en les legislatures anteriors eren considerats regidors, ara poden passar a ser tinents d'alcalde. El percentatge d'homes que ocupen la primera tinença d'alcaldia se situa entre el 13% i el 14%, mentre que el % d'homes que ocupen la resta de tinences d'alcaldia és del 10%.

Gràfic 4.2 – Distribució de nivells dins un mateix sexe (Dones, Ajuntaments)

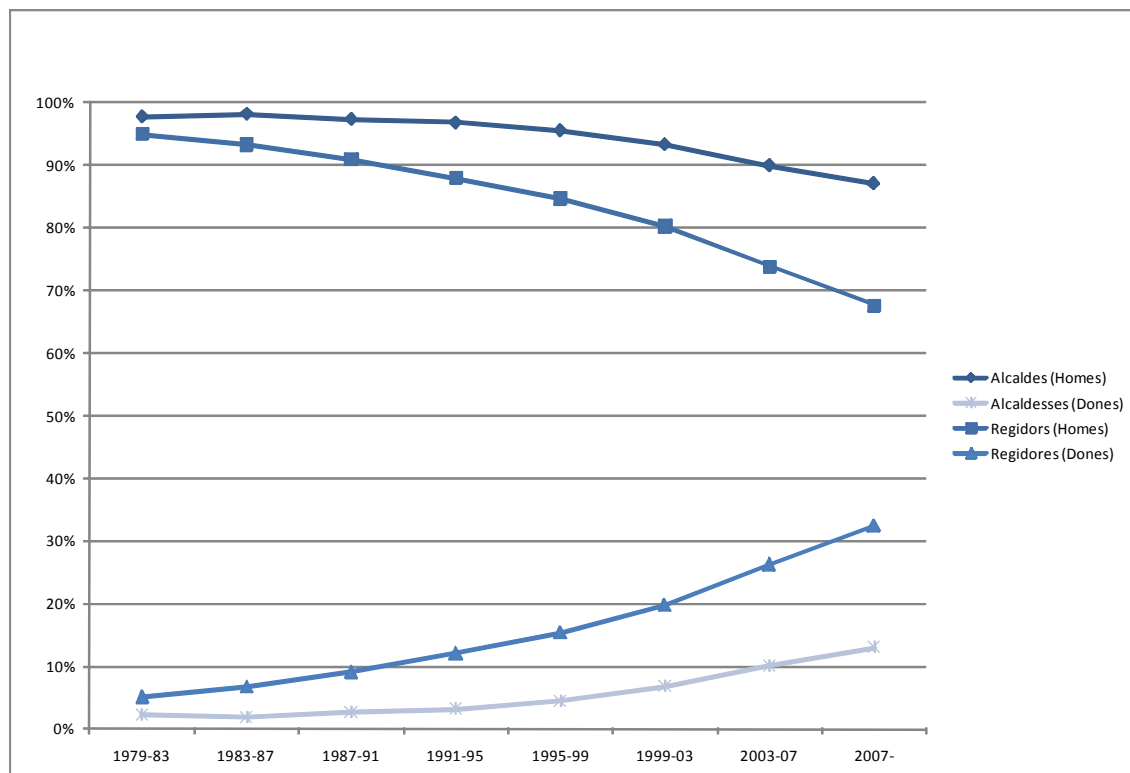
Aquest segon gràfic presenta la distribució dels nivells de responsabilitat de les dones al llarg del temps. En aquest cas, tot i que el percentatge de dones que són alcaldesses tendeix a augmentar lleugerament en les darreres legislatures, aquesta dada se situa en un nivell força inferior a la dels homes (entre un 3 i un 4% de les dones amb una responsabilitat política, enfront el 12% dels homes). Així doncs, les dones majoritàriament són regidores. Pel que fa a les dues últimes legislatures, on es disposa d'informació més concreta, veiem que el percentatge de dones que ocupen la primera tinença d'alcaldia se situa al voltant del 10%, mentre que pel cas de la resta de tinençes d'alcaldia es troba entorn el 15%.

Gràfic 4.3 – Sobre el total, % d’homes i de dones a cada nivell (Ajuntaments)

Aquest gràfic ofereix una fotografia sobre la composició dels ajuntaments per a totes les legislatures en funció dels nivells de responsabilitat i segons el sexe. La conclusió fonamental que se'n pot extreure és que en general la presència de les dones al consistori (amb independència del nivell de responsabilitat que ostentin) és molt menor que la dels homes. Sembla però, que en les darreres legislatures les regidories tendeixen cap a la paritat amb els homes. El mateix passa pel cas de les primeres tinences d'alcaldia i les tinences d'alcaldia, on el % d'homes i dones tendeix a trobar-se. No obstant, les dades relatives a l'alcaldia són força constants en el temps i continuen essent majoritàriament ocupades pel sexe masculí.

Gràfic 4.4 – Distribució segons sexe per cada nivell, quadre resum (Ajuntaments)

L'últim gràfic ens permet conèixer quina és la distribució en funció per cada nivell de responsabilitat.¹⁶ Així, es confirma aquella informació que podem extreure del gràfic anterior i és que, la majoria de càrrecs municipals els ocupen homes. No obstant, pel cas de les regidories la tendència cap a la paritat és notable i tot i les diferències encara existents el % de regidories passa de ser del 27% en la primera legislatura al 32% en la darrera. No obstant, aquesta tendència cap a l'equilibri és força més lenta en el cas de les alcaldies, on l'augment d'alcaldies liderades per dones ha estat de l'11% respecte la primera legislatura, situant-se al 13% en la darrera.

¹⁶ Només s'han inclòs la categoria d'alcaldia/essa i regidor/a, ja que per a la resta de nivells només es disposa de dades a partir de la 7a legislatura (2003-2007).

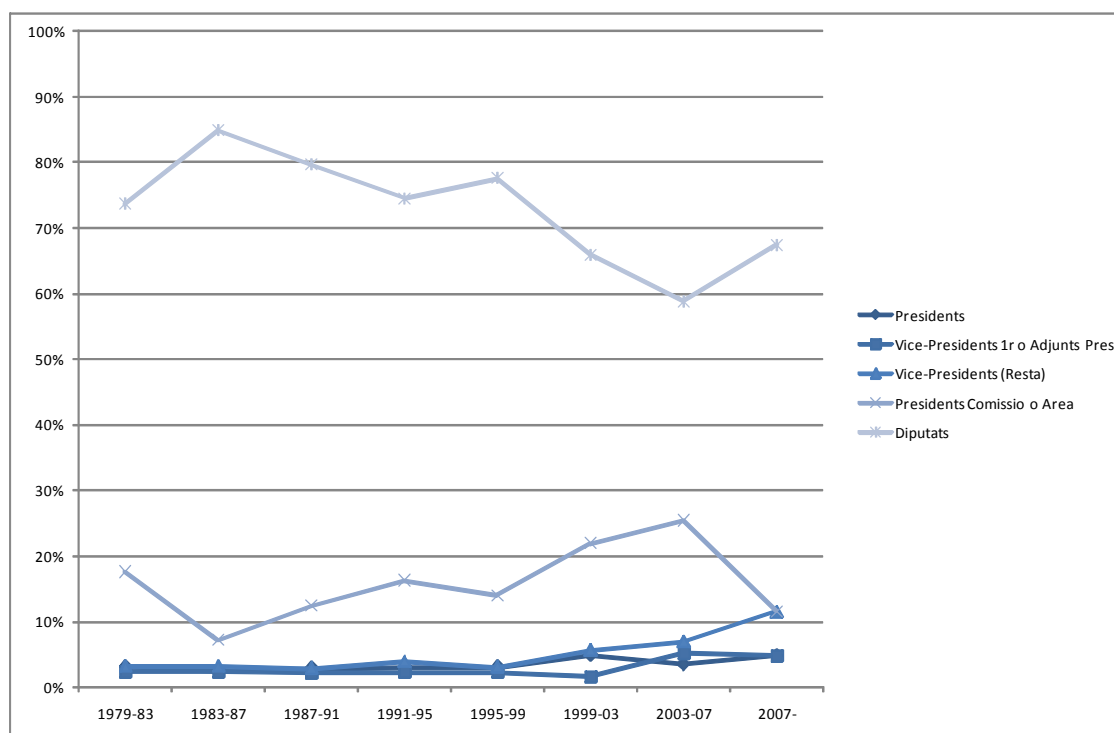
Els consell comarcals

L'anàlisi pel cas dels consells comarcals no s'ha pogut realitzar per manca de dades. La informació de la qual disposava la base de dades no permetia desagregar la informació per nivell de fins el penúltim període legislatiu. Evidentment, no tenia sentit llavors graficar una tendència temporal amb tan sols dos punts en el temps.

Les diputacions provincials

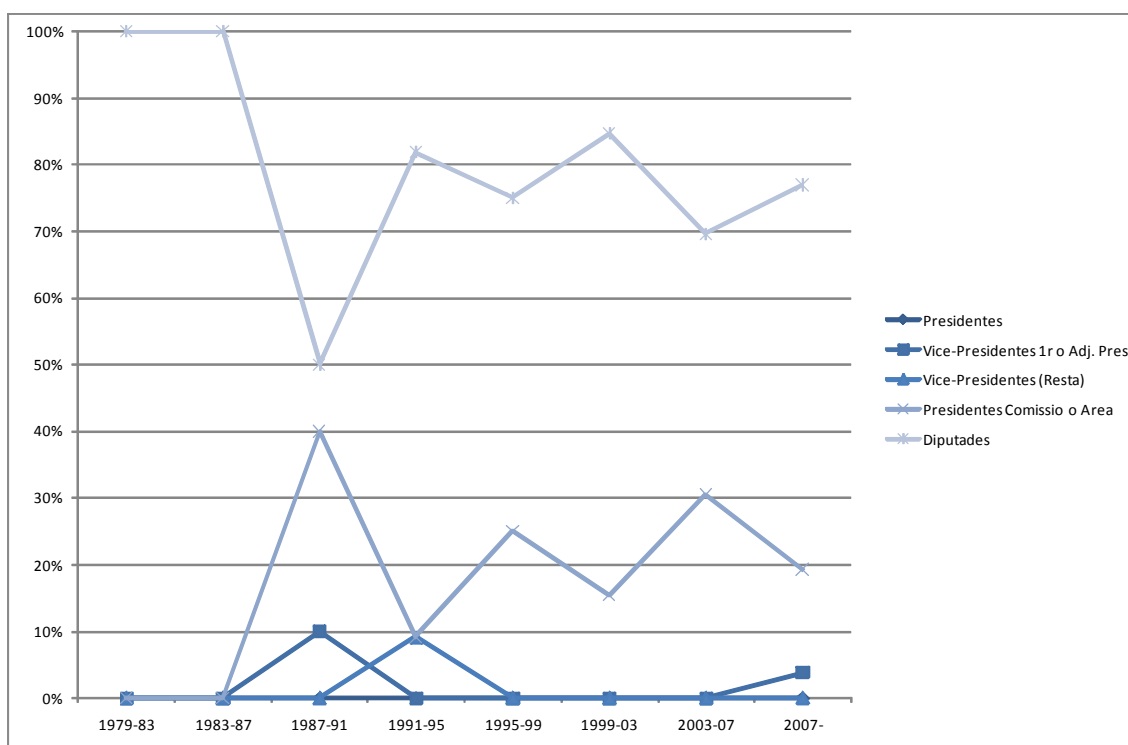
A diferència dels ajuntaments, cal tenir en compte que, excepte pel cas del nivell "diputats/des", per a la resta de càrrecs electes es disposa d'un baix nombre d'observacions. Per motius de distribució territorial, només existeixen quatre diputacions provincials, i per tant, aquells càrrecs electes jeràrquicament més alts es tradueixen en poques observacions. Així doncs, tal i com es veurà, qualsevol canvi en nombre en aquests nivells pot alterar força els resultats.

Gràfic 4.5 – Distribució de nivells dins un mateix sexe (Homes, Diputacions Provincials)

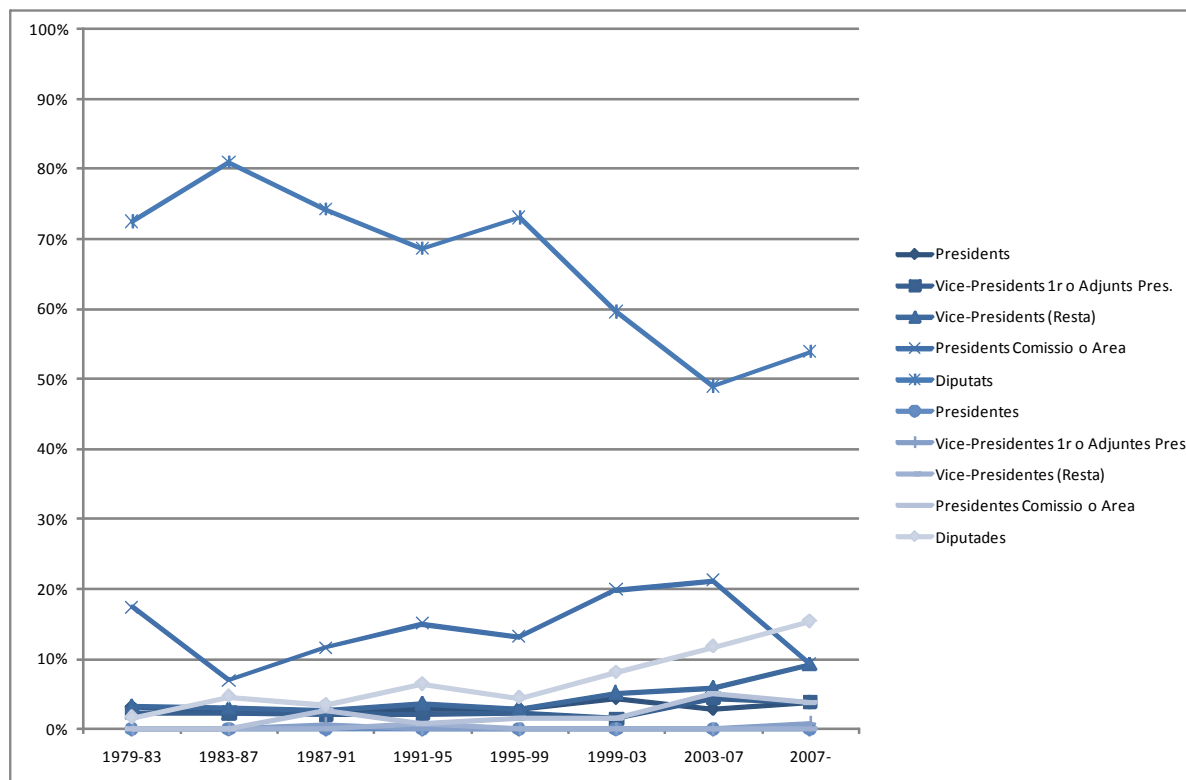
El cinquè gràfic ens mostra com es distribueixen els diferents nivells de responsabilitat a les diputacions provincials pel cas dels homes i al llarg del temps. Òbviament, la gran majoria dels homes ocupen el càrrec de diputats, ja que aquella responsabilitat política per a la qual es requereix d'un major nombre de persones és aquesta. De totes maneres, el % d'homes que són diputats experimenta un descens per a les darreres legislatures en benefici d'altres responsabilitats com la de la Vice-Presidència, la qual tendeix a anar en augment.

Gràfic 4.6 – Distribució de nivells dins un mateix sexe (Dones, Diputacions Provincials)

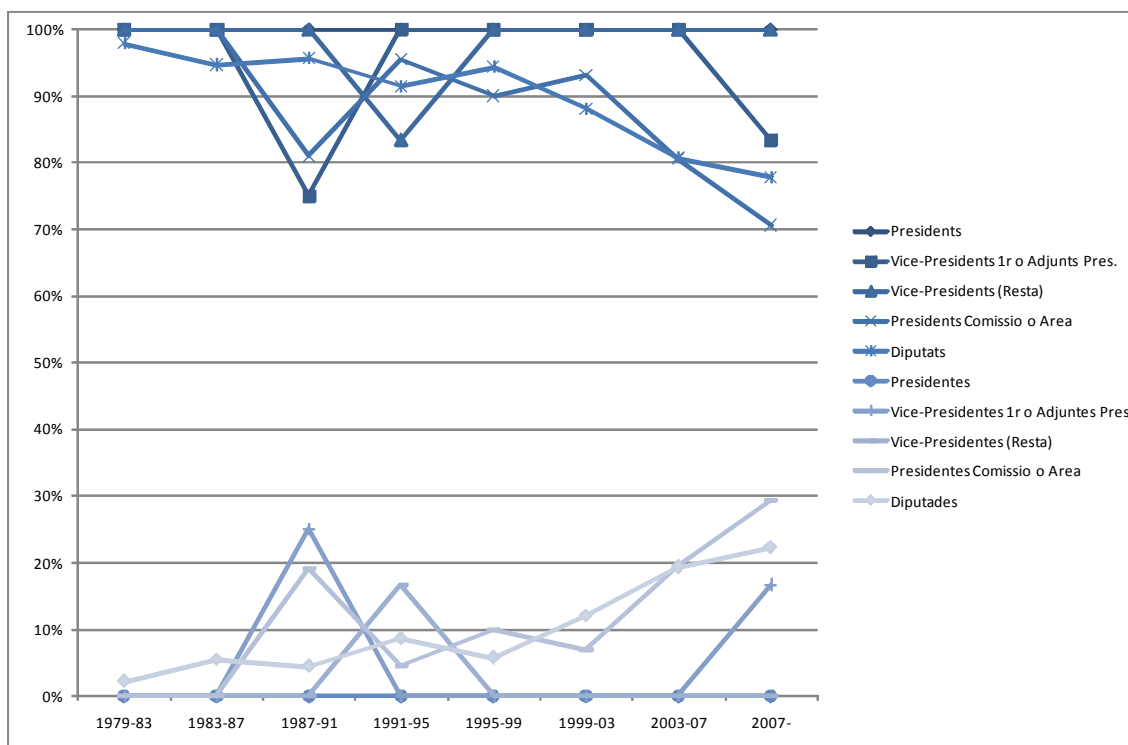
La distribució dels nivells de responsabilitat pel cas de les dones és força il·lustratiu. En primer lloc, s'observa que per a les dues primeres legislatures el 100% són diputades i no tenen cap altre càrrec jeràrquicament superior. No obstant, per a la tercera el % de dones diputades experimenta una davallada molt forta, fins a caure al 50%, mentre que el % de dones presidentes de comissions i/o àrees arriba al 40%. Tot i així, cal tenir en compte que el nombre de dones que tenen un càrrec electe (amb independència de quin sigui) és baix. Així, la incorporació d'alguna d'elles en un nivell de responsabilitat diferent al de diputada modifica substancialment el % de dones que ho són. Finalment, també cal destacar que per cap de les quatre diputacions mai no hi ha hagut una presidenta.

Gràfic 4.7 – Sobre el total, % d'homes i de dones a cada nivell (Diputacions Provincials)

En base a aquest gràfic podem conèixer com es distribueixen els diferents nivells de responsabilitat al llarg del temps en el sí de les diputacions provincials i d'acord amb el sexe. Fonamentalment, se'n pot destacar que el % de dones amb un càrrec electe en aquestes institucions és molt baix i que, aquell més freqüent és el de diputades, amb una tendència a l'alça però encara lluny del nivell dels homes (53,8% versus 15,4%). Igualment, també s'observa que mai cap dona no ha estat presidenta d'una diputació provincial.

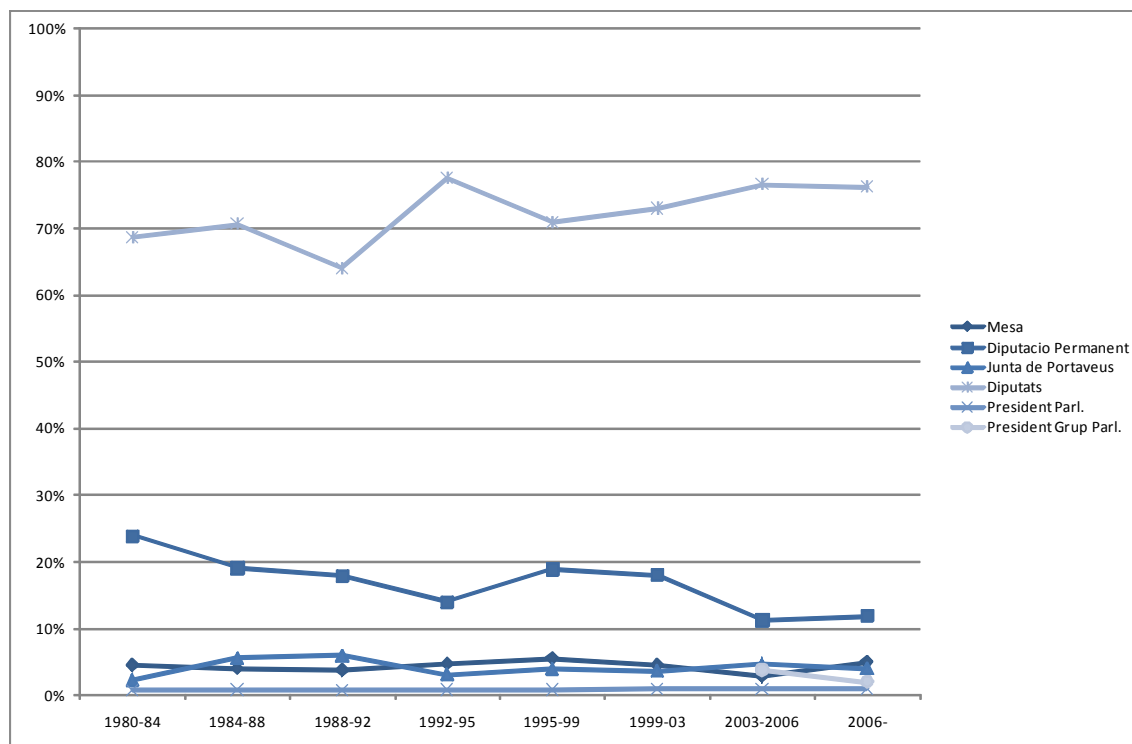
Gràfic 4.8 – Distribució segons sexe per cada nivell, quadre resum (Diputacions Provincials)

Aquest últim gràfic, relatiu a la distribució de cadascun dels nivells de responsabilitat per ambdós sexes, permet observar que el % de diputats/des, i de presidents/es de comissió i/o àrea tendeixen a l'equilibri a mesura que avancem legislatura a legislatura (tot i que encara s'observen diferències molt destacades). No es pot dir el mateix pel cas de la presidència, on de moment només ha estat ocupada pels homes, ni de les vice-presidències, que malgrat experimentar un canvi de tendència en la darrera legislatura es tracta d'un fenomen puntual que caldrà contrastar amb legislatures posteriors.

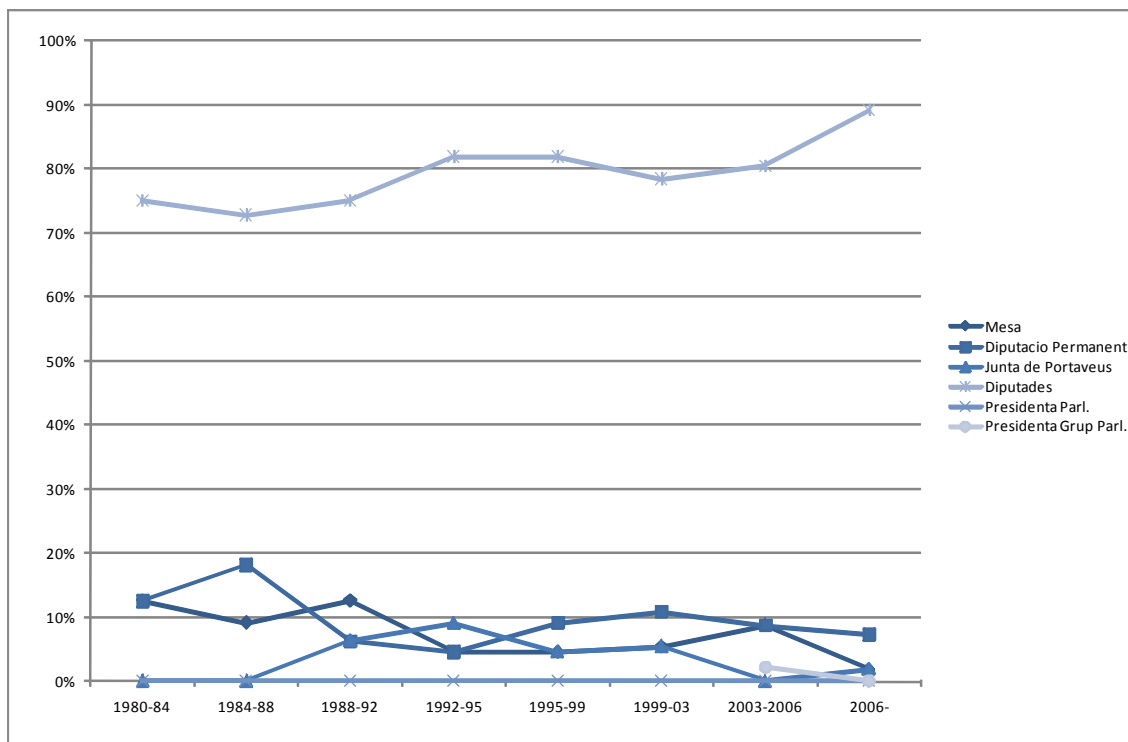
Parlament de Catalunya

Gràfic 4.9 – Distribució de nivells dins un mateix sexe (Homes, Parlament de Catalunya)

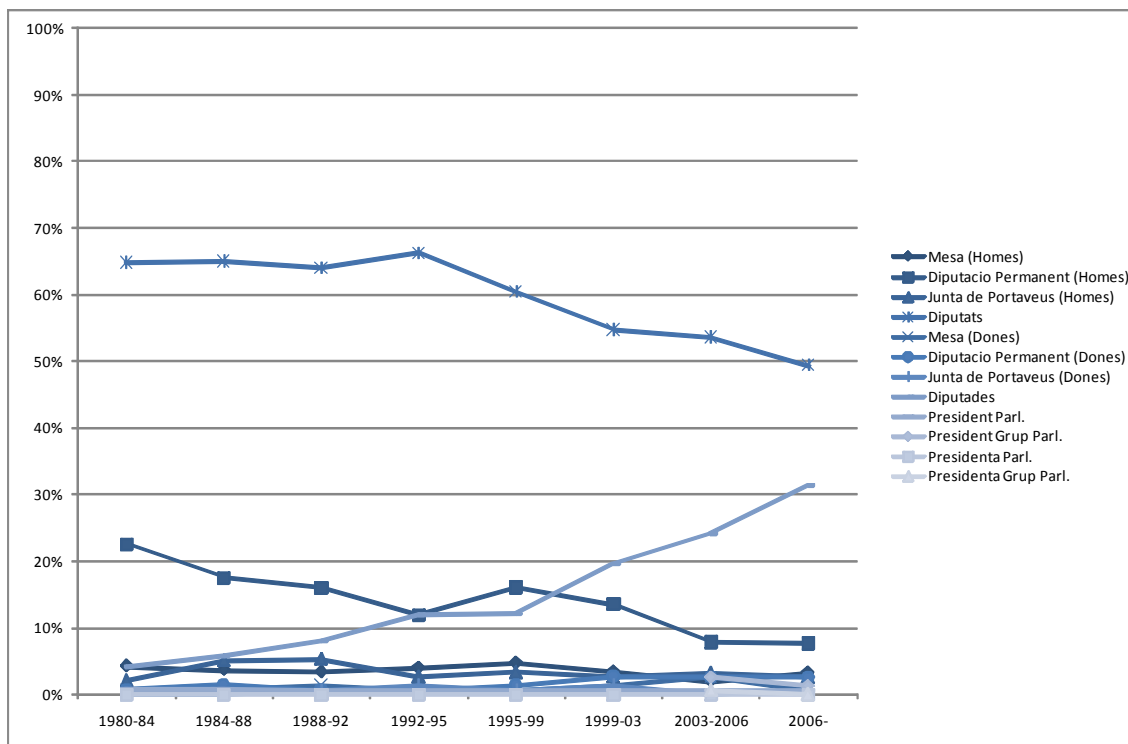
El gràfic número 9 mostra quina és la distribució dels nivells de responsabilitat ostentats pels homes al Parlament de Catalunya per a les diferents legislatures. En primer lloc, s'observa que el % d'homes diputats és el majoritari i més o menys estable en el temps (entre un 69% i un 76%). Aquest és un resultat esperable si tenim en compte que el càrrec que requereix d'un major nombre de membres al Parlament és el de diputat. El segon nivell de responsabilitat amb un % d'homes més alt és de la Diputació Permanent, però sembla que experimenti una tendència descendent en el temps. Quant a la resta de nivells de responsabilitat s'observen uns resultats estables.

Gràfic 4.10 – Distribució de nivells dins un mateix sexe (Dones, Parlament de Catalunya)

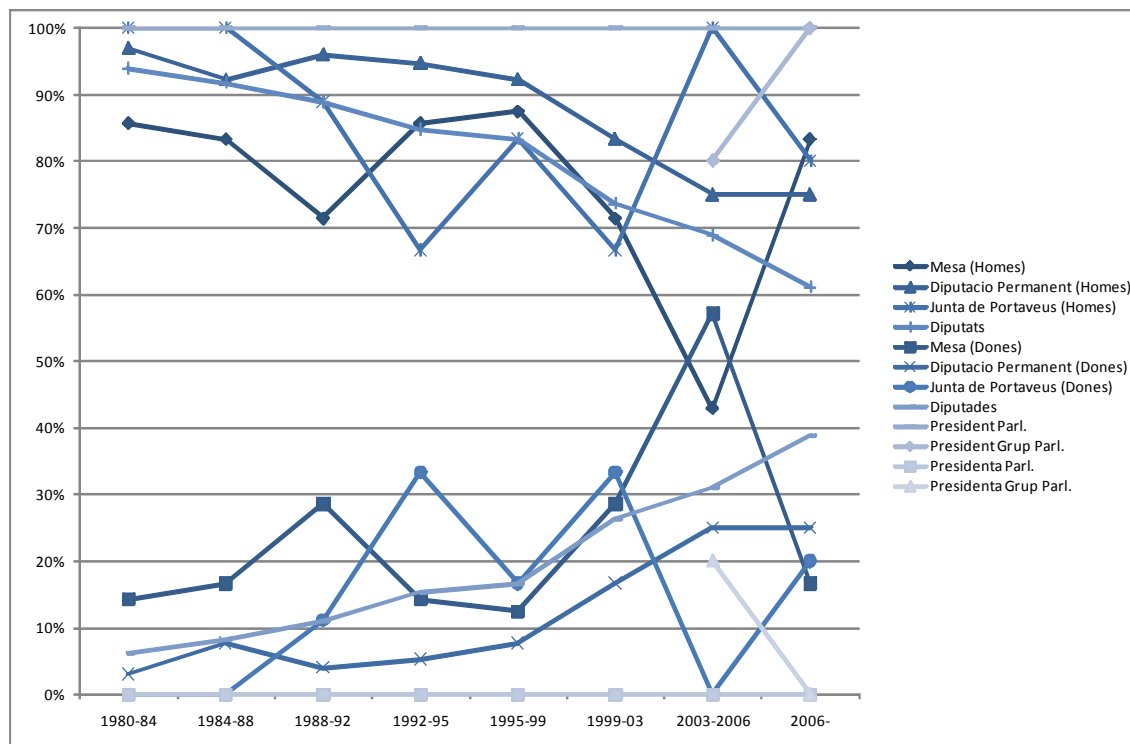
Pel que fa a la distribució dels nivells de responsabilitat en el cas de les dones, podem observar que aquell càrrec ocupat per un major % de dones és també el de diputada. A més a més, l'evolució d'aquesta dada presenta una tendència a l'alça (d'un 75% a la primera legislatura a un 95% en la darrera). Aquest fenomen indica però, que si el % de dones augmenta, disminueix la presència d'aquestes en d'altres càrrecs. Així, el paper de les dones al Parlament de Catalunya està altament circumscrit al fet que siguin diputades. Finalment, també cal destacar que de moment cap dona ha estat presidenta del Parlament.

Gràfic 4.11 – Sobre el total, % d'homes i de dones a cada nivell (Parlament de Catalunya)

El gràfic número 11 permet observar quina és la composició dels diferents nivells de responsabilitat d'acord amb el sexe al Parlament de Catalunya. En primer lloc, aquella informació que cal destacar és que, si bé és cert que el càrrec de diputat/da està força copat pels homes (representen un 50% del total en la darrera legislatura), aquesta és una tendència que s'està invertint en favor de les dones, les quals estan augmentant la seva presència com a diputades partint d'un 4,2% del total de la graella a un 38,9%. Pel que fa a la resta de nivells de responsabilitat considerem que els canvis experimentats al llarg del temps són poc significatius.

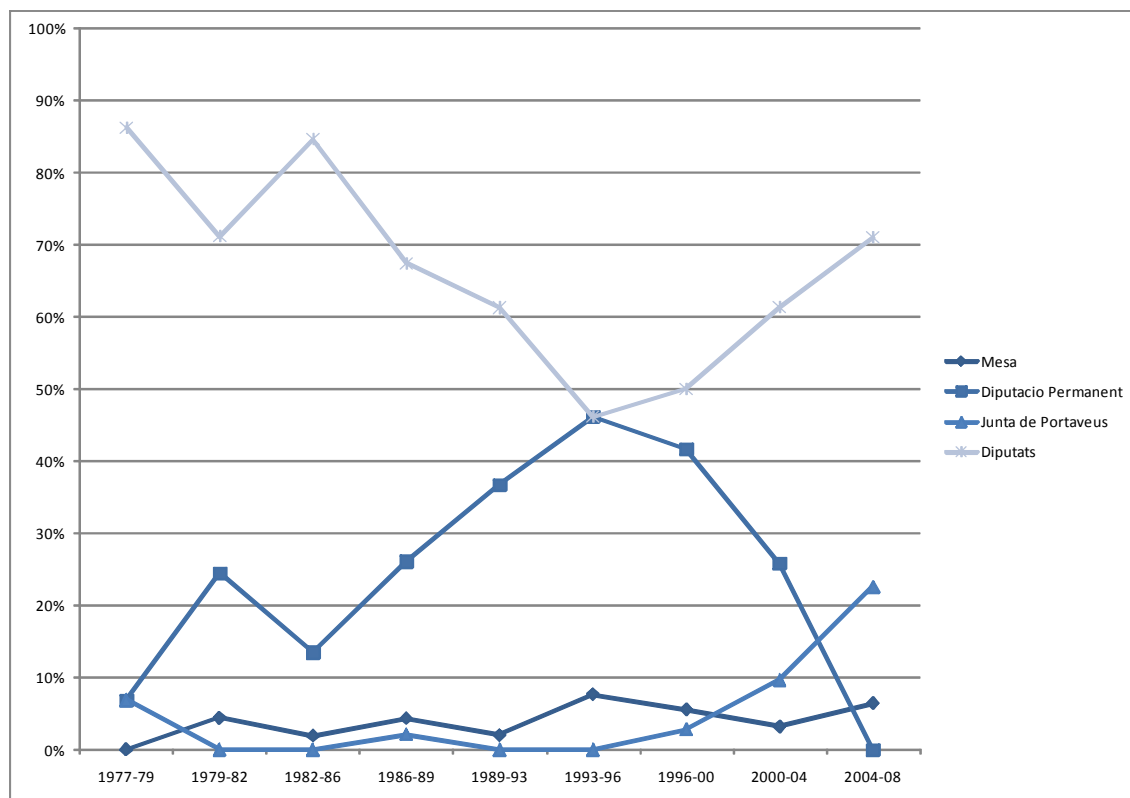
Gràfic 4.12 – Distribució segons sexe per cada nivell, quadre resum (Parlament de Catalunya)

Aquest darrer gràfic permet saber com es distribueix cada nivell de responsabilitat d'acord amb el sexe i al llarg del temps. Malgrat el garbuix de línies, hi ha diverses qüestions que es poden observar. A primer cop d'ull, val a dir que la presència de les dones per a cada nivell de responsabilitat és força inferior a la dels homes. Igualment, aquell nivell de responsabilitat que està experimentant una major convergència d'acord amb el sexe és el de diputat/da. Tal com ja s'ha detectat en els gràfics anteriors, si bé per a la primera legislatura el % de diputats era del 93,9% i el de diputades del 6,1%, pel cas de la darrera legislatura aquest és d'un 61,1% pel cas dels homes enfront d'un 38,9% pel cas de les dones. En segon lloc, els i les membres de la Diputació permanent també tendeixen a la paritat, tot i que amb una intensitat menor. D'altra banda, per a legislatura 2003-2006 el % de dones membres de la Mesa supera la dels homes situant-se al 57,1%. No obstant, es tracta d'un fenomen aïllat, i que està fortament condicionat pel baix nombre de membres que componen la Mesa del Parlament. Finalment, també és important destacar que mai cap dona no ha estat presidenta del Parlament de Catalunya.

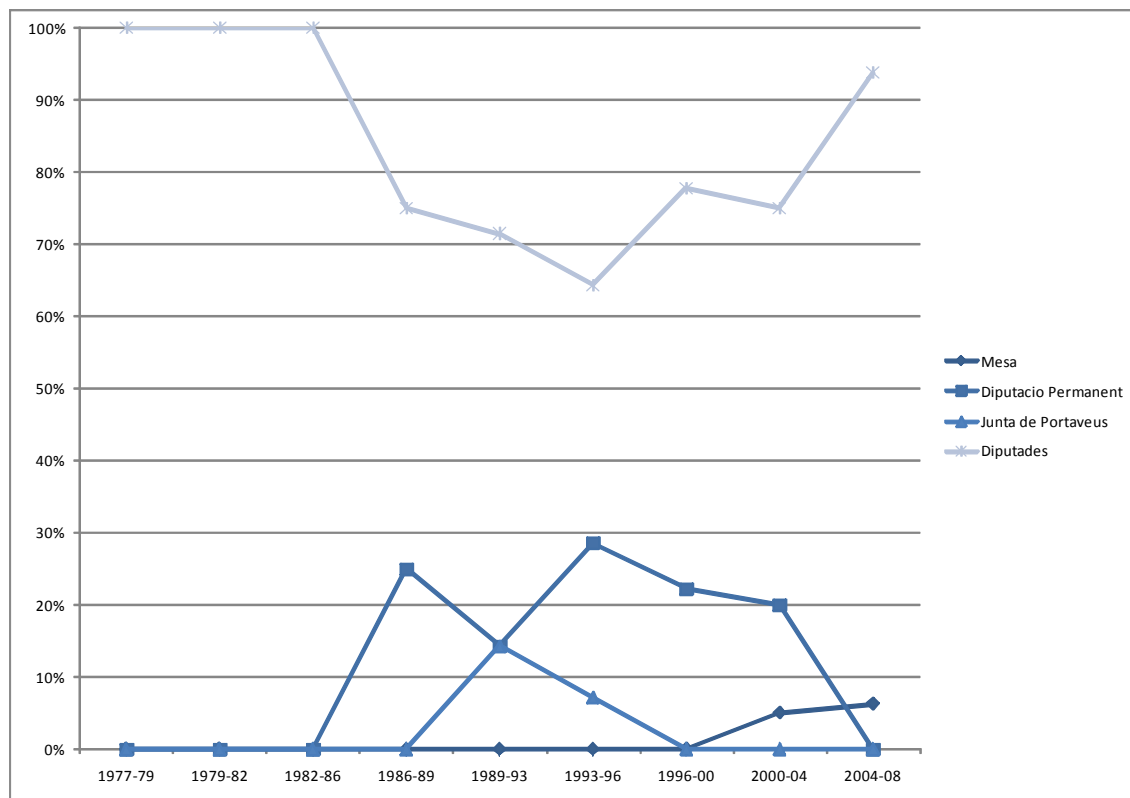
Congrés dels Diputats

Gràfic 4.13 – Distribució de nivells dins un mateix sexe (Homes, Congrés dels Diputats)

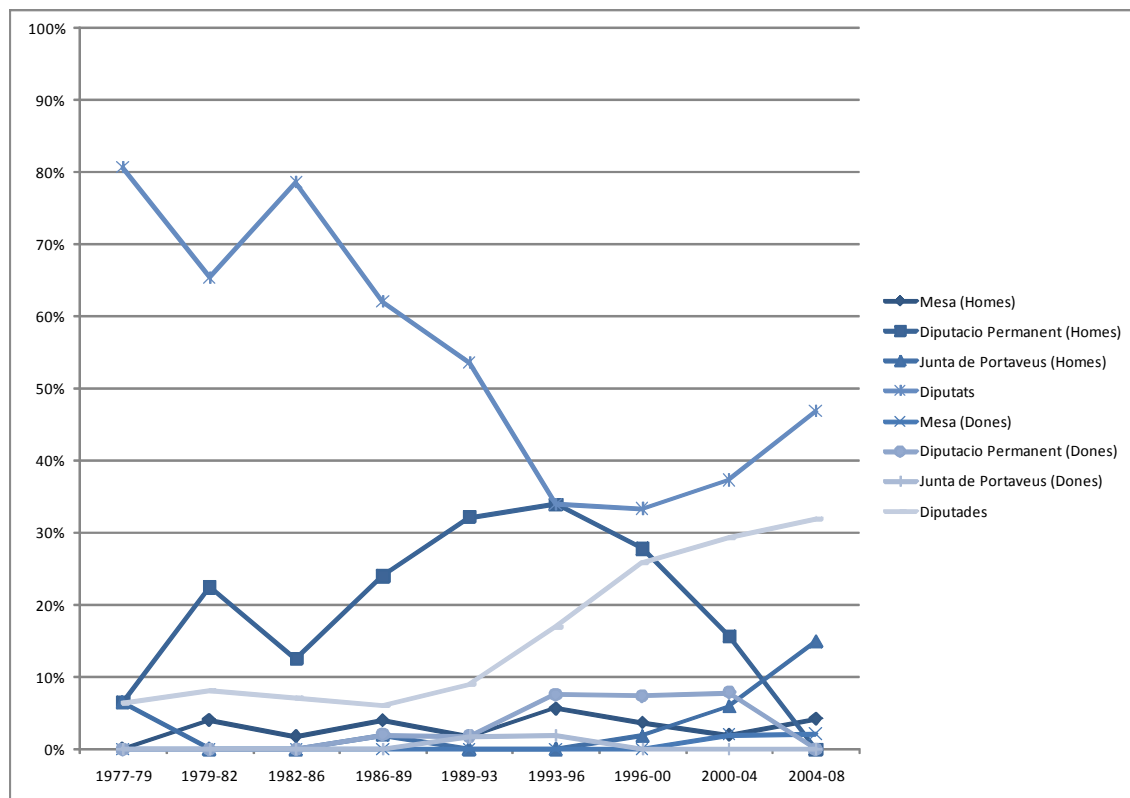
Aquest primer gràfic relatiu al Congrés dels Diputats mostra la distribució dels diferents nivells de responsabilitat pel cas dels homes i al llarg del temps. No obstant, considerant que la composició del Congrés dels Diputats compta amb membres de tot l'Estat, el nombre d'observacions relatives als càrrecs de polítics de Catalunya serà força baix. Novament, aquell càrrec amb un major % d'homes és el de diputat tot i que té un comportament força irregular en el temps, i està molt vinculat als canvis de composició de la Diputació Permanent.

Gràfic 4.14 – Distribució de nivells dins un mateix sexe (Dones, Congrés dels Diputats)

D'acord amb la distribució de les dones al llarg del temps i segons el nivell de responsabilitat que tenen val a dir que el més freqüent és el de diputades. Tot i això, entre les legislatures 1986-89 i 2000-2004, un 25% de les dones amb algun tipus de responsabilitat van esdevenir membres de la Diputació permanent. Aquesta dada ens indica, per tant, que el nombre total de dones amb algun tipus de càrrec és baix, ja que la Diputació Permanent està constituïda per un nombre reduït de persones i en canvi incideix força en la distribució percentual dels altres càrrecs ocupats per les dones.

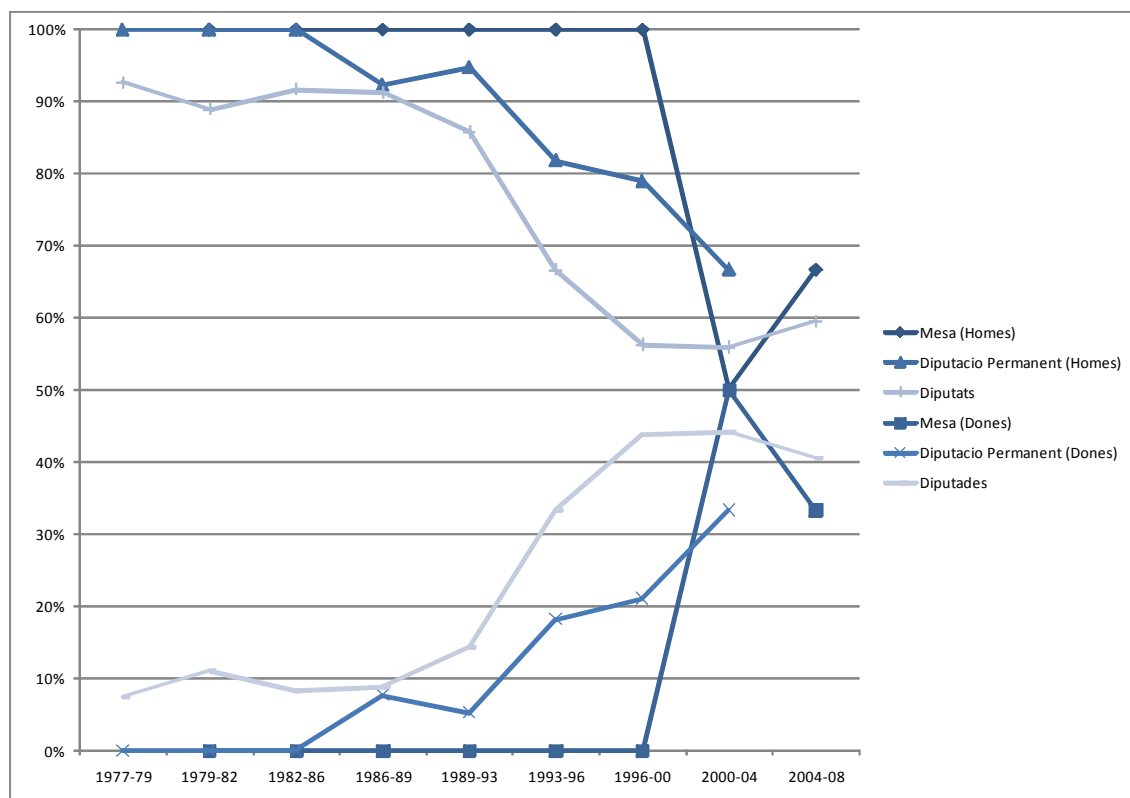
Gràfic 4.15 – Sobre el total, % d'homes i de dones a cada nivell (Congrés dels Diputats)

Aquest gràfic mostra quina és la composició de càrrecs polítics catalans al Congrés dels Diputats, segons el sexe. Tal i com s'ha esmentat anteriorment pel cas d'altres institucions, cal tenir en compte que la composició dels diferents càrrecs al Congrés dels Diputats té una dimensió estatal i per tant, els càrrecs polítics ocupats per catalans/es representa només una part del total. És per aquest motiu que, durant la legislatura 1993-1996 el % de diputats i membres de la Diputació Permanent conflueixen, suposant el mateix % respecte el total. Com que el nombre d'observacions és força baix la incorporació d'algun home a la Diputació Permanent redueix fortament la proporció d'homes que són diputats.

La tendència general però, apunta que la distància entre ambdós sexes per a cada nivell de responsabilitat sembla escurçar-se. Igualment, a diferència dels nivells d'administració anteriors, en aquest cas, si es consideren totes les legislatures, les dones han ocupat (tot i que amb una menor intensitat) tot el ventall de càrrecs possibles.

Gràfic 4.16 – Distribució segons sexe per cada nivell, quadre resum (Congrés dels Diputats)

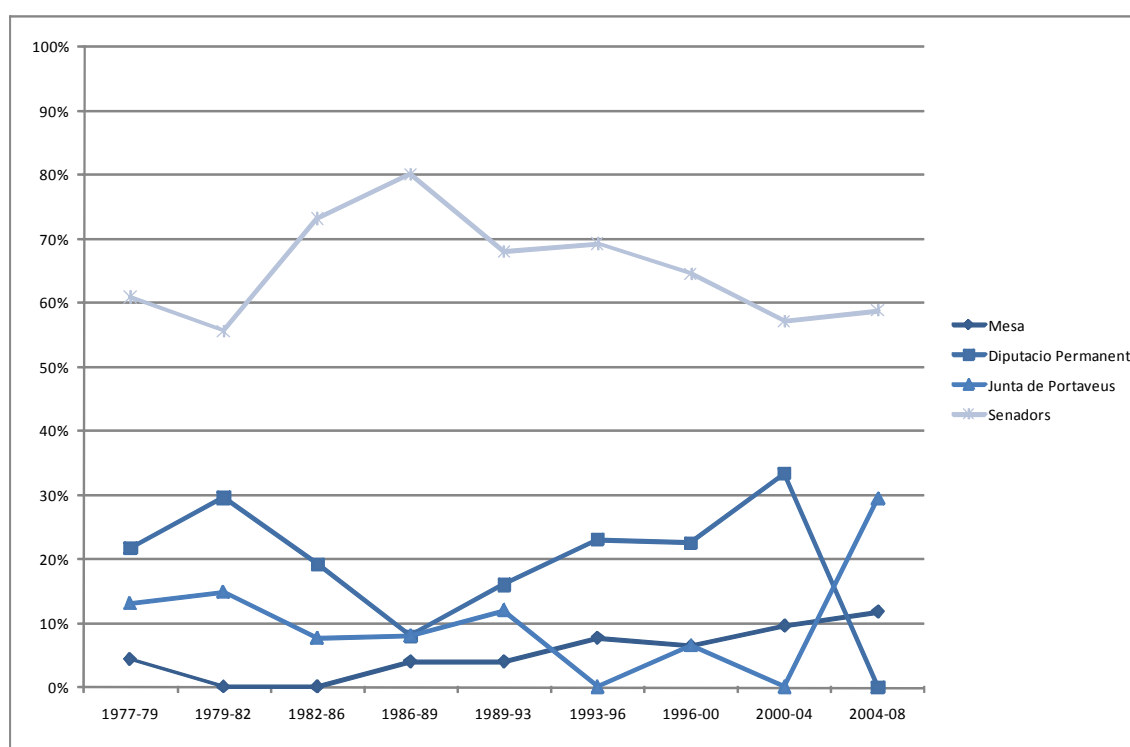

D'acord amb el gràfic número 16, que ens mostra quina és la distribució d'homes i dones per a cada nivell de responsabilitat, s'observa una tendència general a la paritat per a les darreres legislatures. Així, tot i partir d'un desequilibri entre homes i dones força acusat, a partir de la legislatura 1996-2000 l'equiparació entre sexes pels diferents nivells de responsabilitat tendeix a produir-se. L'única excepció es troba pel cas dels membres de la Mesa on, per a l'última legislatura, sembla que augmentin les desigualtats. No obstant, en tractar-se només d'un fenomen puntual caldria observar quina és la tendència en el futur.

Senat

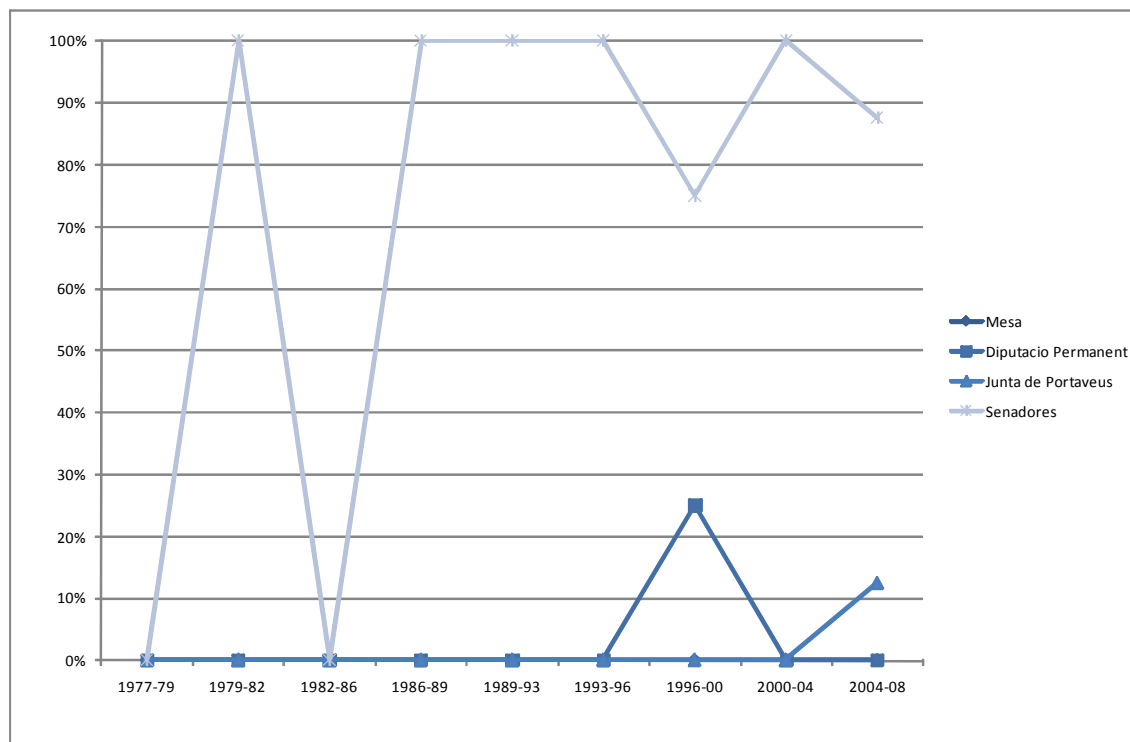
De la mateixa manera que en el cas del Congrés dels Diputats, la composició dels càrrecs electes en el sí del Senat comprèn tot l'Estat, i per tant, els i les membres provinents de Catalunya és només una part del conjunt. És per això que tal i com es veurà a continuació, alguns dels resultats seran molt sensibles als canvis que experimentin uns/es pocs/ques electes.

Gràfic 4.17 – Distribució de nivells dins un mateix sexe (Homes, Senat)

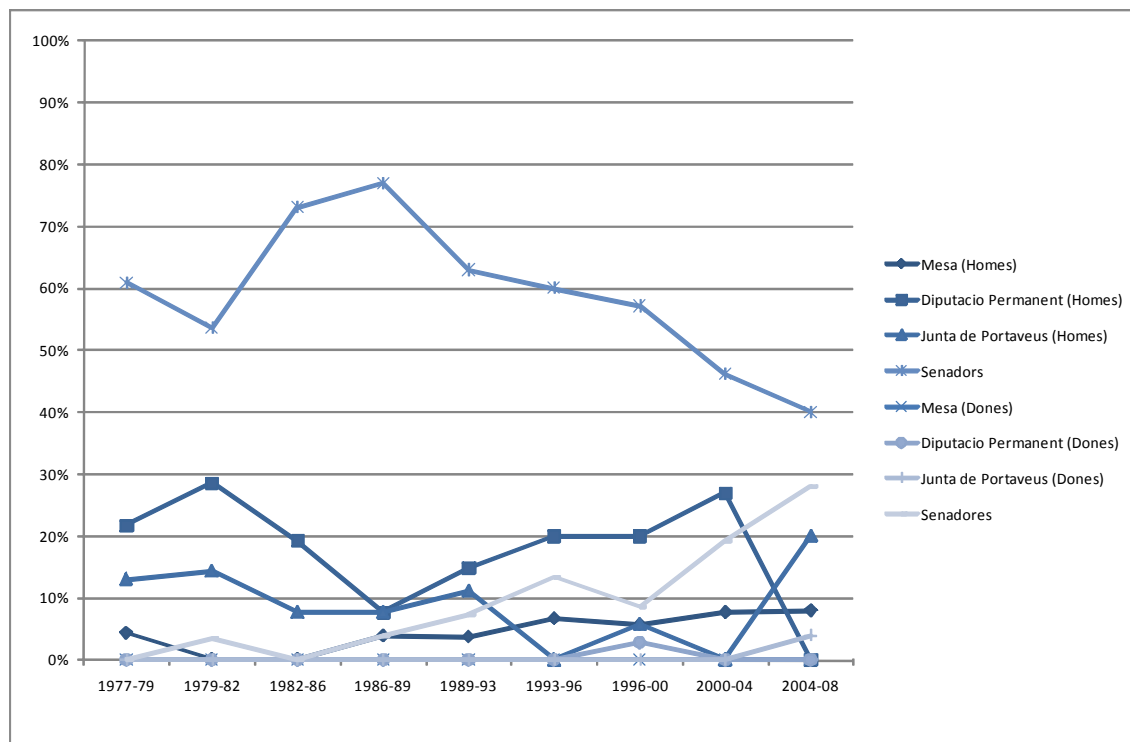
El gràfic 17 ens mostra quin és la distribució dels diferents nivells de responsabilitat per al cas dels homes i al llarg del temps al Senat. En primer lloc, val a dir que la majoria dels homes són senadors, essent aquest un resultat esperable si considerem que el nivell de responsabilitat que requereix d'un major nombre de membres al Senat és precisament aquest. En segon lloc, aquell càrrec que segueix una tendència a l'alça en el temps és el de membre de la mesa. Pel que fa a la resta de nivells de responsabilitat però, val la pena destacar-ne el seu comportament erràtic. Probablement, el fet que es disposi de molt poques observacions fa que els resultats siguin molt variables.

Gràfic 4.18 – Distribució de nivells dins un mateix sexe (Senat)

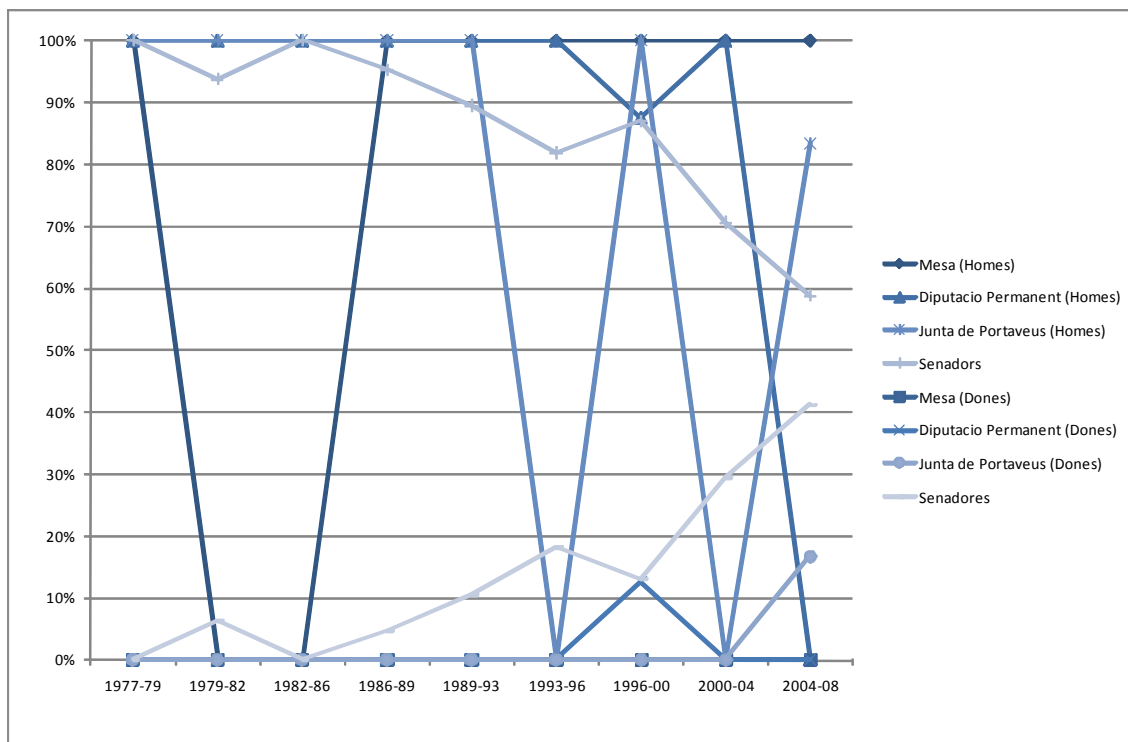
Amb l'observació d'aquest gràfic sobre quina és la distribució de responsabilitats de les dones al Senat podem concloure que aquesta es troba essencialment circumscrita sobretot al càrrec polític de senadora. A més a més, cal destacar un fet únic que fins ara no s'havia observat en cap altra institució i és que ni en la legislatura 77-79 ni en la legislatura 82-86 hi ha dones al Senat. L'únic càrrec diferent al de senadora que ha estat ocupat per les dones és el de membre de la Diputació permanent per a la legislatura 1996-2000 i membre de la Junta de Portaveus la 2004-2008.

Gràfic 4.19 – Sobre el total, % d’homes i de dones a cada nivell (Senat)

Quan s’observa quina és la composició dels diferents nivells de responsabilitat pel Senat al llarg del temps i segons el sexe, podem veure com la majoria dels càrrecs estan ocupats pels homes. No obstant, sembla que el % de dones i d’homes senadors/es tendeix a equilibrar-se a mesura que s’avança en el temps partint d’un 60% d’homes i un 0% de dones, fins a situar-nos al 28% pel cas de les dones i al 40% pel cas dels homes. Per a la resta de nivells de responsabilitat no s’observen tendències al llarg del temps, excepte pel cas dels homes representants de la Mesa, amb una tendència a mantenir-se al llarg del temps al voltant del 8%.

Gràfic 4.20 – Distribució segons sexe per cada nivell, quadre resum (Senat)

Finalment, el gràfic anterior ens mostra com es distribueix cada nivell de responsabilitat segons el sexe. Tal i com es pot veure, a primer cop d'ull el gràfic dibuixa una teranyina de resultats confosa, però amb una mica d'atenció es poden extreure conclusions interessants. En primer lloc, aquell nivell de responsabilitat que sembla tendir a l'equilibri entre dones i homes al llarg del temps i que segueix una tendència observable és el de senador/a. Si bé és cert que es partia d'una situació molt desequilibrada on el 100% d'electes eren homes, per a la darrera legislatura el 58% continuen sent-ho, però l'altre 42% està ocupat per dones. En el cas de la resta de nivells de responsabilitats s'observa un comportament erràtic en termes de distribució, ja que la presència de les dones és, en la majoria dels càrrecs, puntual en el temps.

4.2. El fenomen dels ascensos professionals de les dones en les institucions públiques

Tal i com s'ha apuntat a l'inici de l'apartat quart, aquí analitzarem el nivell de responsabilitat de dones i homes en càrrecs electes concentrant-nos en el fenomen concret dels ascensos professionals. Què determina que un/a electe tingui majors o menors probabilitats de veure com les seves responsabilitats canvien cap a un nivell més elevat? I tenint en compte el tema que ens ocupa, la pregunta que caldrà respondre de manera prioritària és fins a quin punt el sexe de la persona afecta de manera positiva o negativa les probabilitats d'ascens.

Amb aquesta intenció hem explotat la informació provinent de la base de dades dels ajuntaments catalans. És per aquest nivell d'administració territorial pel que disposem de la informació rellevant i amb un suficient nombre d'observacions per poder obtenir uns resultats de les anàlisis estadístiques suficientment sòlids. Donat que la variable ascens és, fins i tot conceptualment, de naturalesa binària (0,1) hem optat per especificar models de regressió logística amb dues variables dependents principals que caracteritzen dos tipus d'ascens:

De qualsevol nivell (menor) → a alcalde

Es codifica com a "0" la situació en la qual el/la electe es troba en un nivell de responsabilitat inicial diferent a alcalde/ssa (això és, jeràrquicament inferior) o simplement no tenia responsabilitats. Com a "1" es codifica la situació en la qual el/la electe es troba en la posició d'alcalde/ssa sense que fos així en l'anterior període legislatiu. La resta de casos es consideren perduts.

De regidor → a qualsevol nivell (superior) no alcalde

Es codifica com a "0" l'estat inicial "regidor/a" i com a "1" qualsevol posició de nivell superior a regidor/a (qualsevol tinent d'alcalde/ssa, independentment de si primer, segon, tercer, etc.), havent estat en l'anterior legislatura de regidor/a.

Tal i com s'ha esmentat, la variable independent principal és la del sexe, codificada com a "0" pels homes i "1" per les dones, i amb el nom de *Dona*. La resta de variables independents s'han inclòs amb la intenció d'aïllar l'efecte d'aquesta última variable. Aquestes variables de control són l'afiliació política del càrrec electe (*CiU, ERC, ICV, PP, Altres*, essent *PSC* la categoria de referència), la grandària del municipi per mitjà del tram de població al qual s'adscriu (*De 501 a 2000 hab., De 2001 a 5000 hab., De 5001 a 10000 hab., De 10001 a 50000 hab., De 50001 a 100000 hab., Més de 100000 hab.*, essent la categoria *Menys de 201 hab.* la de referència), i una variable tipus *dummy* per identificar si el càrrec electe ja estava present en l'anterior legislatura o en canvi s'hi incorpora de nou (*Nova incorporació*).

La primera de les taules que es presenten a continuació conté un model de regressió per a cada període legislatiu des de 1983 a 2009 i fa referència a la primera de les variables dependents (ascens a alcalde/ssa). Evidentment, la primera legislatura no s'ha pogut tenir en compte en no haver període de referència anterior per computar els ascensos:

Taula 4.1 – Determinants de l'Ascens a la Posició d'Alcalde/ssa: Regressions Logístiques

	Període Legislatiu 1983-1987		Període Legislatiu 1987-1991		Període Legislatiu 1991-1995		Període Legislatiu 1995-1999		Període Legislatiu 1999-2003		Període Legislatiu 2003-2007		Període Legislatiu 2007-2009	
	(1)		(2)		(3)		(4)		(5)		(6)		(7)	
	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)
<i>Dona</i>	-0,284 (0,658)	0,753	-0,381 (0,525)	0,683	-0,774 (0,506)	0,461	-0,816* (0,419)	0,442	-0,253 (0,323)	0,777	-0,042 (0,186)	0,959	-0,573*** (0,181)	0,564
<i>CiU</i>	-0,289 (0,345)	0,749	-0,373 (0,329)	0,688	-0,134 (0,308)	0,874	0,096 (0,290)	1,101	0,228 (0,276)	1,256	-0,894*** (0,181)	0,409	-0,246 (0,181)	0,782
<i>ERC</i>	0,895 (0,833)	2,447	-0,506 (1,078)	0,603	-18,230 (13632,2)	0,000	-0,112 (0,574)	0,894	-0,313 (0,431)	0,731	0,085 (0,226)	1,088	-0,087 (0,217)	0,917
<i>ICVt</i>			0,390 (0,613)	1,477	-0,339 (0,751)	0,713	-0,646 (0,844)	0,524	-1,103 (0,809)	0,332	-1,460** (0,733)	0,232	-1,291** (0,614)	0,275
<i>PP</i>	0,725 (1,119)	2,064	-17,579 (13173,4)	0,000	1,201 (1,058)	3,325	0,574 (0,935)	1,776	-0,532 (0,613)	0,587	-1,001* (0,528)	0,368	-1,680** (0,738)	0,186
<i>Altres</i>	-0,393 (0,352)	0,675	-0,446 (0,423)	0,640	-0,870** (0,409)	0,419	0,338 (0,388)	1,402	-0,566 (0,358)	0,568	-0,211 (0,232)	0,810	-0,168 (0,222)	0,845
<i>De 501 a 2000 hab.</i>	-0,429 (0,319)	0,651	-0,655* (0,340)	0,520	0,066 (0,354)	1,068	-0,243 (0,351)	0,784	0,140 (0,331)	1,150	-0,019 (0,201)	0,981	-0,706*** (0,200)	0,494
<i>De 2001 a 5000 hab.</i>	-0,311 (0,322)	0,732	-1,039*** (0,397)	0,354	-0,430 (0,385)	0,651	-1,185*** (0,393)	0,306	-1,201*** (0,377)	0,301	-0,017 (0,233)	0,983	-0,875*** (0,221)	0,417
<i>De 5001 a 10000 hab.</i>	-1,639*** (0,406)	0,194	-1,430*** (0,393)	0,239	-1,718*** (0,439)	0,179	-1,344*** (0,385)	0,261	-0,700* (0,369)	0,496	-0,040 (0,250)	0,960	-0,671*** (0,228)	0,511
<i>De 10001 a 50000 hab.</i>	-2,048*** (0,387)	0,129	-1,663*** (0,395)	0,190	-1,804*** (0,418)	0,165	-1,747*** (0,383)	0,174	-1,615*** (0,373)	0,199	-0,147 (0,239)	0,863	-1,175*** (0,230)	0,309
<i>De 50001 a 100000 hab.</i>	-1,317** (0,652)	0,268	-3,018*** (0,712)	0,049	-2,773** (1,079)	0,062	-3,255*** (0,695)	0,039	-1,653** (0,645)	0,191	0,108 (0,445)	1,114	-1,178** (0,541)	0,308
<i>Més de 100000 hab.</i>	-3,003*** (0,755)	0,050	-2,950*** (1,098)	0,052	-2,752*** (0,735)	0,064	-2,234** (1,105)	0,107	-1,517** (0,716)	0,219	-0,718 (0,546)	0,488	-1,429*** (0,545)	0,240
<i>Nova incorporació</i>	3,486*** (0,234)	32,661	3,648*** (0,241)	38,397	3,726*** (0,246)	41,528	3,779*** (0,245)	43,768	3,575*** (0,226)	35,695	1,616*** (0,176)	5,032	2,157*** (0,145)	8,645
<i>Constant</i>	-1,519***	0,219	-1,858***	0,156	-2,098***	0,123	-2,398***	0,091	-2,305***	0,100	-3,126***	0,044	-2,135***	0,118

	(0,387)	(0,402)	(0,404)	(0,380)	(0,358)	(0,249)	(0,203)
Núm. Observacions	970	1131	1287	1318	1312	3373	3534
R ² de Cox i Snell	0,334	0,294	0,284	0,272	0,289	0,042	0,074
R ² de Nagelkerke	0,526	0,528	0,542	0,518	0,519	0,106	0,181

*** Significativitat estadística al 99%, ** al 95%, * al 90%. Errors estàndard entre parèntesis.

† La variable ICV és una constant (=0) en tots els casos del primer període legislatiu i cau de l'anàlisi

El que primer podem notar en els resultats que es presenten en la taula 4.1 és que el coeficient estimat per a la variable *Dona* és sempre negatiu per a tots els períodes legislatius. Assumint que el model de regressió està ben especificat, això implicaria que les dones tendeixen a trobar més obstacles que els homes per ascendir a la posició d'alcalde/ssa en comparació amb els que troben els homes per arribar a alcalde. Tot i així, hem de ser molt cautes en les conclusions que puguem extreure d'aquestes estimacions, ja que tan sols en 2 dels 7 models l'efecte de la variable *Dona* assoleix un nivell convencional de significativitat estadística (90% pel període 95-99 i 99% pel del 07-09).

Pel que fa a les variables de control, convé destacar que les que fan referència als partits polítics tendeixen a tenir efectes no significatius, excepte per ICV i PP en els dos darrers períodes legislatius, on és menys probable que ascendeixin a alcalde/ssa. Una possible interpretació d'això és que aquests dos partits gaudeixen de força menys possibilitats d'assolir alcaldies, conjuntament amb el fet que en els dos darrers períodes podem comptar amb més observacions, cosa que facilita que s'arribi a nivells estàndard de significativitat estadística. Quant a la grandària del municipi, es pot suggerir que els ascensos són menys probables o freqüents en municipis més grans, i que el fet d'incorporar-se de nou a un equip de govern fa més fàcil assolir una alcaldia que no pas formar-ne part des de fa més temps (cal tenir en compte aquí que en la nova incorporació també s'hi inclouen aquells equips de govern que entren de nou com a conseqüència d'un canvi de la seva composició de partits polítics).

En la taula 4.2 només s'hi inclou el període 2003-2009, és a dir, les dues últimes legislatures. Això és degut a que tan sols disposem de dades detallades sobre els càrrecs de tinent d'alcalde/ssa per l'esmentat període. Cal recordar que la variable dependent és l'ascens des d'una posició inicial de regidor/a a un estat final de tinent d'alcalde o alcaldessa. Les variables independents són les mateixes que en la taula 4.1.

Taula 4.2 – Determinants de l'Ascens de Regidor/a a una Nivell de Responsabilitat Superior (no alcalde/ssa): Regressions Logístiques

	Període Legislatiu 2003-2007 (1)		Període Legislatiu 2007-2009 (2)	
	B	Exp(B)	B	Exp(B)
<i>Dona</i>	-0,279*** (0,100)	0,756	0,094 (0,117)	1,099
<i>CiU</i>	-0,384*** (0,102)	0,681	-0,091 (0,137)	0,913
<i>ERC</i>	-0,363** (0,151)	0,696	-0,515*** (0,181)	0,598
<i>ICV</i>	-0,423* (0,223)	0,655	-0,428 (0,283)	0,652
<i>PP</i>	-1,884*** (0,271)	0,152	-1,648*** (0,358)	0,192
<i>Altres</i>	-0,533*** (0,141)	0,587	-0,148 (0,173)	0,862
<i>De 501 a 2000 hab.</i>	0,481*** (0,121)	1,617	-0,021 (0,166)	0,979
<i>De 2001 a 5000 hab.</i>	0,588*** (0,137)	1,800	-0,100 (0,182)	0,904
<i>De 5001 a 10000 hab.</i>	0,669*** (0,146)	1,952	0,199 (0,191)	1,221
<i>De 10001 a 50000 hab.</i>	0,822*** (0,135)	2,275	-0,064 (0,177)	0,938
<i>De 50001 a 100000 hab.</i>	0,863*** (0,218)	2,369	0,298 (0,285)	1,347
<i>Més de 100000 hab.</i>	1,104*** (0,214)	3,015	0,267 (0,280)	1,306
<i>Nova incorporació</i>	1,155*** (0,086)	3,174	1,998*** (0,127)	7,378
<i>Constant</i>	-1,216*** (0,136)	0,296	-1,320*** (0,169)	0,267
Núm. Observacions		3141		2257
R ² de Cox i Snell		0,090		0,130
R ² de Nagelkerke		0,123		0,191

*** Significativitat estadística al 99%, ** al 95%, * al 90%

De nou, cal destacar que la direcció de l'efecte de la variable *Dona* és més aviat negatiu. Altra vegada, però, no sembla que les conclusions que puguem extreure en aquest sentit siguin massa sòlides. Mentre que en la penúltima legislatura l'esmentada variable té un efecte negatiu estadísticament significatiu amb menys d'un 1% de probabilitat d'error, en l'última aquest efecte és pràcticament 0 i en tot cas no distingible estadísticament d'aquest valor. Pel que fa a variables de control, les afiliacions partidistes tenen un efecte similar al del cas anterior (on els càrrecs de partits petits tenen menys probabilitats d'ascendir), a l'igual que la variable *Nova incorporació*, de nou amb un efecte positiu. Per últim, les variables relacionades amb la grandària del municipi es comporten de manera oposada a la taula 4.1.

4.3. Observacions finals

Un cop analitzats el fenomen dels ascensos en els ajuntaments catalans, així com les qüestions principals sobre com es distribueixen les responsabilitats entre homes i dones al llarg del temps de càrrecs electes catalans en les diferents institucions polítiques espanyoles, val la pena extreure algunes conclusions generals en forma de resum.

En primer lloc, cal remarcar que, amb independència de la institució de referència, la tendència general és que les distàncies entre homes i dones pel que fa a càrrecs polítics de base semblen escurçar-se cada vegada més. D'afegit, si tenim en compte que les dades són prèvies a la incorporació de la política de *quotes*, és d'esperar que aquesta convergència sigui encara més acusada per a la legislatura actual i les que han de venir. No obstant, aquesta equiparació només es produeix en determinats nivells de responsabilitat, com dèiem, els de base. En canvi, aquells càrrecs polítics que en termes jeràrquics són superiors (alcaldies o presidències) estan fortament copats pels homes, de tal manera que l'assoliment de la paritat entre homes i dones és més formal que real i per tant, la igualtat de gènere en la política té encara un llarg camí per recórrer.

Pel que fa als ascensos professionals, la qüestió de gènere segueix tenint una influència, com a mínim, remarcable. Almenys en els ajuntaments. Si bé és cert que en diferents ocasions els coeficients relacionats amb la variable sexe no assoleixen nivells estàndard de confiança estadística, aquests són sistemàticament negatius, sense que hi hagi cap canvi en la tendència temporal. Sembla, doncs, que es pot afirmar amb cautela que les dones que ostenten un càrrec electe als ajuntaments catalans segueixen enfrontant-se a més obstacles per ascendir de nivell de responsabilitat que no pas els homes.

5. En profunditat: el tipus de responsabilitat

Una vegada analitzats diferents aspectes associats al nivell de responsabilitat, aquest apartat dirigeix la seva atenció a un altre element que ens sembla igualment rellevant. Si bé és cert que bona part dels treballs previs en aquest terreny ha prioritzat l'estudi de fins a quin punt la variable sexe explica diferències en l'assoliment de determinats nivells de responsabilitat jeràrquica, la divisió entre homes i dones pel que fa al tipus de responsabilitat que ostenten (això és, mantenint el nivell constant) mereix també ser objecte d'anàlisi.

Hem vist en l'anterior apartat que les dades suggerien que efectivament les dones en càrrecs electes semblaven tenir més dificultats que no pas els homes per assolir nivells elevats de responsabilitat, tant mitjançant gràfics de tendència temporal en totes les institucions públiques, com per mitjà de l'anàlisi estadística més en profunditat que s'ha dut a terme pels ascensos professionals en els ajuntaments en concret. Tot i així, hem admès que aquest efecte no era evident, i la confiança amb què podíem assegurar que les dones s'enfrontaven a desavantatges per ascendir professionalment era més aviat dèbil.

Ara bé, és possible que "la desigualtat de gènere" sigui més pròpia de la separació temàtica de les responsabilitats que no pas en del nivell o separació jeràrquica? En altres paraules, és cert que les dones tendeixen a ostentar càrrecs relacionats amb certs temes mentre que els homes opten per d'altres tipus de àrees? Aquesta és la pregunta que intentarem respondre en el present apartat.

5.1. Què entenem per tipus de responsabilitat? L'operacionalització.

El primer pas que cal fer aquí és determinar una operacionalització concreta de tipus de responsabilitat per saber si homes i dones tendeixen a especialitzar-se en unes o altres àrees. Una primera opció és fer-ho per mitjà d'una classificació *ex ante* a partir d'un coneixement teòric previ. En aquest sentit, una divisió raonable podria ser la de temes "tous i durs", adoptats de la

terminologia anglòfona que fa referència als *soft & hard issues*. No obstant, classificar les àrees temàtiques de responsabilitat dels ajuntaments (regidories)¹⁷ amb aquest criteri presentava dificultats notables. No hi ha estudis dels quals en tinguem constància que puguem utilitzar com a referència per dur a terme tal classificació. En aquest sentit, l'única alternativa seria fer-ho en funció de les nostres intuïcions prèvies, i que es va descartar en favor d'una altra aproximació.

L'estratègia seguida, doncs, ha estat la de construir la classificació de manera inductiva, a partir de les dades de què disposàvem. El que s'ha fet es construir una taula de contingència creuant vuit responsabilitats temàtiques (*Administració i Hisenda; Manteniment, Infraestructures, i Serveis Municipals; Participació Ciutadana, Solidaritat, Cooperació, i Igualtat; Serveis a les Persones; Territori i Medi Ambient; Comunicació i Noves Tecnologies; Promoció i Activitats Econòmiques; i Alcaldia*) i la variable sexe (*Home; Dona*).

Donat el nombre total d'homes i dones per una banda, i de persones en cada tipus de responsabilitat per l'altra, la taula de contingència produeix un valor o *freqüència esperada* d'homes i dones separatament per a cada tipus de responsabilitat assumint la independència entre ambdues variables. És a dir, quin nombre de dones i d'homes hauríem d'esperar en cada àrea de responsabilitat si aquestes es repartissin aleatòriament. A partir d'aquí, es compara aquesta freqüència esperada amb el valor real o freqüència observada, es computa la diferència, i es produeixen diferents estadístics per comprovar si aquesta diferència és estadísticament significativa o no. Això és el que es mostra a la taula 5.1.

¹⁷ El "Banc de dades Dones i homes protagonistes a les institucions democràtiques catalanes" de càrrecs electes entre 1977-2009 disposa d'informació desagregada per tipus de responsabilitat tan sols per ajuntaments i a partir de 2003.

Taula 5.1 – Tipus de Responsabilitat i Tipicitat de sexe (Taula de contingència)

		Període Legislatiu 2003-2007		Període Legislatiu 2007-2009		Categorització
		Home	Dona	Home	Dona	
Alcaldia	Freq. observada	850	95	831	123	Masculina
	Freq. esperada	727,09	217,91	667,93	286,07	
	Residus estandarditzats	4,56	-8,33	6,31	-9,64	
	Residus corregits	10,47	-10,47	12,71	-12,71	
	Coef. d'incertesa†	0,03***		0,04***		
	Phi (ϕ)	-0,14***		-0,17***		
	Coef. de contingència	0,14***		0,17***		
Administració i Hisenda	Freq. Observada	964	184	899	281	Masculina
	Freq. Esperada	883,28	264,72	826,15	353,85	
	Residus estandarditzats	2,72	-4,96	2,53	-3,87	
	Residus corregits	6,39	-6,39	5,24	-5,24	
	Coef. d'incertesa†	0,01***		0,01***		
	Phi (ϕ)	-0,09***		-0,07***		
	Coef. de contingència	0,09***		0,07***		
Manteniment, Infraestructures, i Serveis Municipals	Freq. Observada	516	56	941	181	Masculina
	Freq. Esperada	440,10	131,90	785,55	336,45	
	Residus estandarditzats	3,62	-6,61	5,55	-8,47	
	Residus corregits	7,98	-7,98	11,40	-11,40	
	Coef. d'incertesa†	0,02***		0,03***		
	Phi (ϕ)	-0,11***		-0,16***		
	Coef. de contingència	0,11***		0,15***		
Participació Ciutadana, Solidaritat, Cooperació, i Igualtat	Freq. Observada	215	113	170	243	Femenina
	Freq. Esperada	252,36	75,64	289,15	123,85	
	Residus estandarditzats	-2,35	4,30	-7,01	10,71	
	Residus corregits	-5,06	5,06	-13,32	13,32	
	Coef. d'incertesa†	0,01***		0,06***		
	Phi (ϕ)	0,07***		0,18***		
	Coef. de contingència	0,07***		0,18***		
Serveis a les Persones	Freq. Observada	1380	828	1342	1100	Femenina
	Freq. Esperada	1698,85	509,15	1709,40	732,60	
	Residus estandarditzats	-7,74	14,13	-8,89	13,57	
	Residus corregits	-21,10	21,10	-22,02	22,02	
	Coef. d'incertesa†	0,06***		0,07***		
	Phi (ϕ)	0,29***		0,30***		
	Coef. de contingència	0,28***		0,29***		
Territori i Medi Ambient	Freq. Observada	1085	146	981	243	Masculina
	Freq. Esperada	947,14	283,86	856,96	367,04	
	Residus estandarditzats	4,48	-8,18	4,24	-6,47	
	Residus corregits	10,65	-10,65	8,81	-8,81	
	Coef. d'incertesa†	0,02***		0,01***		
	Phi (ϕ)	-0,15***		-0,12***		
	Coef. de contingència	0,14***		0,12***		
Comunicació i Noves Tecnologies	Freq. Observada	73	30	229	110	Neutra
	Freq. Esperada	79,25	23,75	237,34	101,66	
	Residus estandarditzats	-0,70	1,28	-0,54	0,83	
	Residus corregits	-1,48	1,48	-1,02	1,02	
	Coef. d'incertesa†	0,00		0,00		
	Phi (ϕ)	0,02		0,01		
	Coef. de contingència	0,02		0,01		
Promoció i Activitats Econòmiques	Freq. Observada	661	156	713	275	Neutra
	Freq. Esperada	628,60	188,40	691,79	296,21	
	Residus estandarditzats	1,29	-2,36	0,81	-1,23	
	Residus corregits	2,93	-2,93	1,63	-1,63	

Si el sexe no influís en el tipus de responsabilitat que tendeixen a ostentar els càrrecs electes, hauríem d'esperar que cap dels estadístics Coeficient d'Incertesa, Phi, o Coeficient de Contingència fos estadísticament significatiu. En realitat veiem que molts sí que ho són. A partir d'aquest criteri estadístic ens atrevim a categoritzar els tipus de responsabilitat amb les etiquetes de Femenina, Masculina i Neutra. Classifiquem com a femenines aquelles responsabilitats en les quals hi ha més dones de les que hauríem d'esperar sota el supòsit d'independència (valor Phi positiu) i en les quals aquesta diferència és estadísticament rellevant. El mateix criteri, però en sentit contrari, aplica en el cas de les responsabilitats de tipicitat masculina (Phi negatiu i estadísticament significatiu). Pel que fa a les responsabilitats de caràcter neutre, és a dir aquelles en les quals no es pot descartar que la seva ostentació i la variable sexe siguin independents. Val a dir, però, que l'àrea de Promoció i Activitats Econòmiques es podia categoritzar com a masculina en el període legislatiu 2003-2007, però no en el de 2007 en endavant. Això últim, juntament amb el fet que en el període 2003-2007 els estadístics utilitzats són, malgrat que significatius, els de menor magnitud en comparació amb cap altra responsabilitat, ha fet que no puguem estar segurs de classificar aquesta àrea com a masculina, optant, doncs, per considerar-la neutra. Un quadre resum de la categorització de tipus de responsabilitat de tipicitat femenina masculina i neutra s'ofereix en la taula 5.2.

Taula 5.2 – Tipus de Responsabilitat i Tipicitat de sexe (Quadre resum)

Femenina	Masculina	Neutra
<ul style="list-style-type: none"> • Participació Ciutadana, Solidaritat, Cooperació, i Igualtat • Serveis a les Persones 	<ul style="list-style-type: none"> • Alcaldia • Administració i Hisenda • Manteniment, Infraestructures, i Serveis Municipals • Territori i Medi Ambient 	<ul style="list-style-type: none"> • Comunicació i Noves Tecnologies • Promoció i Activitats Econòmiques

5.2. Determinants del trencament de tendència de gènere en l'especialització temàtica

Un cop feta aquesta categorització en base a les dades, un pas interessant és el d'identificar quines són les variables que medien en aquesta tendència diferenciada ja comprovada de dones i homes d'especialitzar-se en àrees temàtiques concretes. Donat el caràcter inductiu de la classificació presentada, no seria sorprenent (de fet seria obvi) que la variable dona tingués per exemple un efecte negatiu i estadísticament significatiu sobre la probabilitat d'ostentar un càrrec típicament masculí. No tindria sentit doncs fer-ho així. Com dèiem, el que sí pot tenir una

rellevància teòrica considerable és la identificació d'aquelles variables que trenquen la tendència de les dones a ostentar càrrecs típicament femenins i, l'altra cara de la moneda, la dels homes a ostentar-ne de típicament masculins.

És el cas que determinades característiques o contextos (per exemple afiliacions partidistes, municipis més o menys grans o el fet d'incorporar-se de nou a un equip de govern) fan que les dones trobin menys/més dificultats per assolir càrrecs típicament masculins? Aquesta és la pregunta que vertebra el present sub-apartat.

L'enfocament que adoptem per respondre-la és el d'especificar diferents interaccions entre la variable Dona i la resta de variables incloses en les regressions de l'apartat 4, afegint-hi la província a què pertanyen els i les electes municipals que constitueixen les observacions d'aquesta anàlisi (s'introdueixen en forma de variable dummy: Girona, Tarragona i Lleida, essent Barcelona la categoria de referència). A través de les esmentades interaccions el que volem saber és fins a quin punt aquestes variables contextuais compensen, accentuen, o són neutres respecte l'efecte negatiu que òbviament té la variable dona sobre la probabilitat d'ostentar un tipus de responsabilitat que hem qualificat com a típicament masculina.

Així, en la taula 5.3 es presenten diferents models de regressió logística on la variable dependent té el valor "1" quan la responsabilitat ostentada és típicament masculina segons la classificació que se'n deriva de les taules 5.1 i 5.2, i "0" quan la responsabilitat és femenina o neutra segons el mateix criteri. Val a dir que per cada un dels dos períodes legislatius dels quals disposem d'informació s'han especificat quatre models: tenint en compte la categoria alcaldia (models 1, 2, 5 i 6) i sense incloure-la (models 3, 4, 7 i 8),¹⁸ sense especificar interaccions (models 1, 3, 5 i 7), i els models complets, amb totes les interaccions (2, 4, 6 i 8). Aquests últims són els d'interès per aquest apartat.

¹⁸ Considerar l'alcaldia com a àrea dins una divisió temàtica pot ser, almenys, controvertit. És per aquesta raó que s'ha optat per dur a terme els anàlisis amb i sense aquesta categoria.

Taula 5.3 – Determinants de l'Assoliment de Posicions Típicament Masculines: Regressions Logístiques

	Període Legislatiu 2003-2007								Període Legislatiu 2007-2009							
	Amb Alcaldia				Sense Alcaldia				Amb Alcaldia				Sense Alcaldia			
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)
<i>Dona</i>	-1,411*** (0,072)	0,244	-1,321*** (0,259)	0,267	-1,378*** (0,076)	0,252	-1,393*** (0,280)	0,248	-1,332*** (0,066)	0,264	-1,687*** (0,248)	0,185	-1,253*** (0,069)	0,286	-1,702*** (0,262)	0,182
<i>CiU</i>	-0,191** (0,086)	0,826	-0,105 (0,101)	0,900	-0,192** (0,089)	0,825	-0,104 (0,104)	0,902	-0,067 (0,087)	0,935	-0,076 (0,113)	0,927	-0,038 (0,089)	0,963	-0,080 (0,116)	0,923
<i>ERC</i>	-0,220** (0,110)	0,803	-0,220* (0,125)	0,803	-0,270** (0,114)	0,764	-0,274** (0,130)	0,761	-0,202* (0,109)	0,817	-0,245* (0,137)	0,783	-0,186* (0,112)	0,830	-0,250* (0,140)	0,778
<i>ICV</i>	-0,158 (0,191)	0,854	-0,322 (0,227)	0,724	-0,126 (0,194)	0,882	-0,307 (0,231)	0,736	-0,167 (0,201)	0,846	0,009 (0,263)	1,009	-0,058 (0,201)	0,943	0,117 (0,265)	1,124
<i>PP</i>	-0,120 (0,290)	0,887	-0,238 (0,312)	0,788	-0,051 (0,295)	0,951	-0,132 (0,318)	0,877	0,086 (0,348)	1,089	0,012 (0,380)	1,012	0,213 (0,348)	1,238	0,179 (0,379)	1,196
<i>Altres</i>	0,030 (0,112)	1,030	0,114 (0,131)	1,121	-0,026 (0,116)	0,975	0,063 (0,135)	1,065	-0,032 (0,108)	0,968	-0,084 (0,137)	0,919	-0,050 (0,111)	0,952	-0,116 (0,140)	0,890
<i>Girona</i>	0,121 (0,086)	1,128	0,105 (0,099)	1,110	0,133 (0,089)	1,142	0,090 (0,103)	1,094	0,102 (0,090)	1,108	0,112 (0,114)	1,119	0,072 (0,093)	1,075	0,080 (0,117)	1,083
<i>Lleida</i>	0,350*** (0,100)	1,419	0,401*** (0,117)	1,494	0,281*** (0,105)	1,324	0,294** (0,122)	1,342	0,155 (0,100)	1,168	0,145 (0,125)	1,157	0,109 (0,104)	1,116	0,065 (0,129)	1,067
<i>Tarragona</i>	0,164* (0,092)	1,178	0,197* (0,107)	1,217	0,148 (0,096)	1,159	0,186* (0,110)	1,204	-0,074 (0,092)	0,929	-0,044 (0,117)	0,957	-0,080 (0,095)	0,923	-0,059 (0,121)	0,942
<i>De 501 a 2000 hab.</i>	-0,209** (0,097)	0,811	-0,183 (0,112)	0,833	-0,157 (0,102)	0,855	-0,147 (0,117)	0,863	-0,249** (0,100)	0,779	-0,234* (0,125)	0,791	-0,172* (0,104)	0,842	-0,188 (0,130)	0,829
<i>De 2001 a 5000 hab.</i>	-0,522*** (0,105)	0,593	-0,456*** (0,123)	0,634	-0,413*** (0,111)	0,662	-0,383*** (0,128)	0,682	-0,690*** (0,107)	0,502	-0,606*** (0,135)	0,546	-0,551*** (0,112)	0,577	-0,529*** (0,140)	0,589
<i>De 5001 a 10000 hab.</i>	-0,548*** (0,118)	0,578	-0,458*** (0,137)	0,632	-0,401*** (0,123)	0,669	-0,330** (0,141)	0,719	-0,433*** (0,122)	0,648	-0,511*** (0,157)	0,600	-0,286** (0,126)	0,752	-0,404** (0,161)	0,668
<i>De 10001 a 50000 hab.</i>	-0,698*** (0,110)	0,498	-0,688*** (0,127)	0,503	-0,491*** (0,114)	0,612	-0,501*** (0,131)	0,606	-0,749*** (0,113)	0,473	-0,876*** (0,143)	0,416	-0,535*** (0,116)	0,586	-0,666*** (0,146)	0,514

Programa Ciutats i Persones

Col·leccions CiP

De 50001 a 100000 hab.	-0,777*** (0,192)	0,460	-0,688*** (0,238)	0,502	-0,532*** (0,197)	0,587	-0,443* (0,242)	0,642	-0,797*** (0,189)	0,451	-1,043*** (0,247)	0,352	-0,532*** (0,192)	0,588	-0,821*** (0,250)	0,440
Més de 100000 hab.	-1,095*** (0,189)	0,335	-1,252*** (0,224)	0,286	-0,787*** (0,195)	0,455	-0,996*** (0,231)	0,369	-0,863*** (0,203)	0,422	-1,199*** (0,262)	0,301	-0,578*** (0,208)	0,561	-0,965*** (0,268)	0,381
Nova incorporació	-0,915*** (0,064)	0,401	-0,984*** (0,075)	0,374	-0,554*** (0,067)	0,574	-0,617*** (0,078)	0,539	-0,816*** (0,065)	0,442	-0,955*** (0,083)	0,385	-0,498*** (0,068)	0,608	-0,595*** (0,086)	0,551
Dona * CiU			-0,317 (0,194)	0,729			-0,355* (0,206)	0,701			0,040 (0,177)	1,041			0,129 (0,184)	1,137
Dona * ERC			0,059 (0,257)	1,061			0,067 (0,269)	1,070			0,142 (0,226)	1,153			0,201 (0,235)	1,223
Dona * ICV			0,494 (0,393)	1,638			0,529 (0,398)	1,698			-0,514 (0,425)	0,598			-0,491 (0,425)	0,612
Dona * PP			0,727 (0,731)	2,068			0,581 (0,762)	1,789			0,462 (0,921)	1,588			0,111 (1,003)	1,117
Dona * Altres			-0,295 (0,253)	0,745			-0,336 (0,270)	0,715			0,156 (0,223)	1,169			0,194 (0,233)	1,214
Dona * Girona			0,074 (0,198)	1,077			0,184 (0,209)	1,202			-0,022 (0,185)	0,978			-0,015 (0,193)	0,985
Dona * Lleida			-0,200 (0,233)	0,819			-0,053 (0,247)	0,948			0,025 (0,207)	1,025			0,119 (0,216)	1,126
Dona * Tarragona			-0,124 (0,213)	0,883			-0,166 (0,231)	0,847			-0,098 (0,191)	0,906			-0,070 (0,198)	0,932
Dona * De 501 a 2000 hab.			-0,061 (0,226)	0,940			-0,002 (0,247)	0,998			-0,038 (0,209)	0,963			0,044 (0,221)	1,045
Dona * De 2001 a 5000 hab.			-0,200 (0,243)	0,819			-0,058 (0,260)	0,944			-0,233 (0,227)	0,792			-0,058 (0,238)	0,943
Dona * De 5001 a 10000 hab.			-0,303 (0,277)	0,738			-0,248 (0,298)	0,780			0,199 (0,249)	1,221			0,315 (0,260)	1,370
Dona * De 10001 a 50000 hab.			-0,018 (0,252)	0,982			0,065 (0,269)	1,067			0,331 (0,232)	1,392			0,354 (0,243)	1,425
Dona * De 50001 a 100000 hab.			-0,254 (0,407)	0,776			-0,237 (0,425)	0,789			0,602 (0,377)	1,826			0,718* (0,385)	2,051
Dona * Més de 100000 hab.			0,463	1,588			0,625	1,868			0,839**	2,313			0,966**	2,627

			(0,400)				(0,413)				(0,403)			(0,413)		
<i>Dona * Nova incorporació</i>			0,272*	1,312			0,264*	1,302			0,375***	1,455		0,272*	1,313	
			(0,148)				(0,159)				(0,136)			(0,142)		
<i>Constant</i>	1,839***	6,290	1,797***	6,030	1,280***	3,596	1,263***	3,538	2,118***	8,319	2,239***	9,380	1,545***	4,689	1,698***	5,465
	(0,116)		(0,133)		(0,121)		(0,139)		(0,122)		(0,155)		(0,127)		(0,159)	
Núm. Observacions		5295				4350				5341				4388		
R ² de Cox i Snell	0,151		0,154		0,118		0,122		0,141		0,145		0,111		0,114	
R ² de Nagelkerke	0,207		0,212		0,158		0,164		0,197		0,202		0,150		0,154	

*** Significativitat estadística al 99%, ** al 95%, * al 90%. Errors estàndard entre parèntesis.

D'entre la informació que ofereixen les estimacions recollides en la taula 5.3, el més destacable és que la majoria de variables no modifiquen l'efecte negatiu del fet de ser dona sobre la probabilitat d'assolir càrrecs de tipicitat femenina. No obstant dues excepcions destaquen notablement.

Primerament, l'única variable que sistemàticament interactua amb Dona arribant a nivells convencionals de significativitat estadística és la de Nova incorporació. El signe del coeficient de la interacció és sempre positiu, suggerint que el fet d'incorporar-se de nou a un equip de govern (en comparació amb pertànyer a l'equip de l'anterior legislatura) contraresta en certa mesura la tendència de la dona a no arribar a càrrecs de responsabilitat típicament masculina. En altres paraules, les dones tenen menys probabilitats d'ostentar aquest tipus de responsabilitat que els homes, però si comparem dins el propi grup de dones, les que s'incorporen de nou a equips de govern municipal ho tenen més fàcil que no pas les que ja fa més temps que hi són.

En segon lloc, tot i que amb menys claredat, sembla que en els municipis més grans en termes de nombre d'habitants les dones també ho tenen més fàcil per assolir responsabilitats de tipicitat masculina. No obstant, aquest efecte només es significatiu pel segon període legislatiu estudiat, cosa que ens fa ser cautes a l'hora d'extreure conclusions.

5.3 Observacions finals

En aquest apartat s'ha passat de l'enfocament jeràrquic a l'estudi les divisions de responsabilitat dels i les electes des d'un punt de vista temàtic. Efectivament, existeix una diferència notable entre ambdós sexes pel que fa al tipus de responsabilitat que ostenten, almenys en els ajuntaments. Les dones tendeixen a concentrar-se en àrees com la cooperació, participació ciutadana, igualtat, solidaritat, i els serveis a les persones. Els homes, per la seva banda, ho fan més en càrrecs relacionats amb l'administració, la hisenda, les infraestructures, el manteniment, els serveis municipals, territori i medi ambient. Una de les coses que s'ha demostrat en aquest apartat és que aquestes diferències no tan sols pertanyen a una classificació feta a partir de criteris intuïtius o més o menys teòrics, sinó que a més tenen un reflex clar en la realitat de la distribució de càrrecs en diferents responsabilitats segons el sexe.

Per altra banda, també hem observat que no existeixen massa variables contextuais que modifiquin la tendència resumida en l'anterior paràgraf. No obstant, el fet d'incorporar-se de nou als equips de govern municipals, així com ser escollida en municipis més grans, contraresten en alguna mesura les dificultats de les dones per obtenir responsabilitats típicament masculines.

6. Conclusions

Tal com avançàvem a l'inici del treball, la principal finalitat d'aquest estudi ha estat la d'oferir una anàlisi sobre diferents aspectes de la representació de les dones en l'esfera política que no havien estat tractats en profunditat fins ara, tot presentant evidència empírica com a suport.¹⁹ En la mesura del possible, hem volgut trencar amb la perspectiva analítica que majoritàriament adopten els estudis que analitzen la presència de les dones en la política, excessivament centrats en la representació quantitativa d'aquestes. En aquest sentit, hem volgut estudiar el fenomen de la permanència de les dones en la política, els nivells de responsabilitat que ocupen i quins tipus de responsabilitat tenen.

Quant al primer punt de l'anàlisi, hem volgut constatar fins a quin punt existeixen diferències substancials entre dones i homes pel que fa a quedar-se o no en el càrrec que ocupen. Per fer-ho, hem dut a terme primer una anàlisi descriptiva sobre el grau de rotació dels càrrecs electes i en aquest sentit, es pot dir que la tendència més o menys generalitzada ha estat la d'un progressiu augment de la nova incorporació de les dones en les institucions polítiques, tendint cap a la convergència amb els homes. A més, aquest fenomen va acompanyat d'una presència sistemàticament major de dones incorporades de nou a la institució, que de dones que repeteixen de l'anterior legislatura.

A més a més, també hem analitzat la permanència fent ús de l'anàlisi d'història d'aconteixements, amb la voluntat d'analitzar les probabilitats de romandre en un càrrec considerant si la variable sexe podia o no tenir algun efecte sistemàtic. Mitjançant funcions de supervivència hem pogut observar com, en general i en funció del sexe, hi ha un efecte significatiu en relació a la probabilitat que tenen els i les electes de romandre en el seu càrrec per més d'una legislatura, tot i que aquesta és diferent d'acord amb les institucions. En ajuntaments, consells comarcals, Congrés dels Diputats i Senat, les dones en càrrecs electes tenen més dificultats que no pas els homes per continuar en les subseqüents legislatures. No obstant, la diferència no és estadísticament significativa ni en les diputacions provincials ni en el Parlament

¹⁹ Per a l'anàlisi hem explotat la base de dades "Homes i dones protagonistes de les institucions polítiques catalanes 1977-2008" de l'Institut de Ciències Polítiques i Socials de Catalunya.

de Catalunya. Per altra banda, també hem detectat que en els ajuntaments el desavantatge relatiu de les dones a l'hora de sobreviure en el càrrec no es dona en els municipis més grans a nivell de població.

En relació amb el segon focus d'estudi, el nivell de responsabilitat, hem ofert primer un resum descriptiu sobre quina n'ha estat l'evolució tant per les dones com pels homes amb càrrec polític al llarg del temps. D'acord amb aquest plantejament, val a dir que la tendència general és que les distàncies entre homes i dones pel que fa als càrrecs polítics de base semblen escurçar-se. No obstant, aquesta equiparació no es produeix tant en aquells càrrecs polítics que, en termes jeràrquics, són superiors (alcaldies i presidències). En aquest cas, la distància entre homes i dones és elevada, de manera que l'equiparació entre ambdós sexes sembla una qüestió més formal que real. Específicament destaca el fet que fins la legislatura actual, de moment mai cap dona no ha estat presidenta d'una diputació provincial ni del Parlament de Catalunya, per mencionar aquelles institucions supramunicipals la composició de les quals es configura exclusivament amb polítics del territori català.

D'altra banda, quant al nivell de responsabilitat també hem estudiat el fenomen dels ascensos. Per raons de rellevància teòrica i de nombre d'observacions disponibles, aquesta anàlisi només l'hem realitzada pel cas dels ajuntaments. En aquest punt, podem suggerir amb certa cautela que les dones que ostenten un càrrec electe als ajuntaments catalans segueixen enfrontant-se a més obstacles per ascendir de nivell de responsabilitat que no pas els homes, tot i que aquesta és una tendència no sistemàtica (només es dona en alguna legislatura) i on les diferències no són sempre estadísticament significatives.

Finalment, també hem fet una anàlisi sobre el tipus de responsabilitat dels i les electes. En aquesta línia volíem testar empíricament l'existència o no de certes temàtiques que tendeixen a ser ostentats per les dones i altres pels homes. Per fer-ho ens hem concentrat en el cas de les regidories als ajuntaments catalans, que és per la qual disposàvem de la informació més adequada i completa. Hem construït una tipologia de manera inductiva on s'ha calculat quina hauria de ser la presència esperada tant d'homes com dones si es distribuïssin aleatòriament en cada tipus de responsabilitat per després poder comparar-la amb la distribució real. Aquesta diferència entre el valor esperat i l'observat l'hem analitzada en termes de significativitat estadística i efectivament s'ha confirmat que tendeix a haver-hi certa especialització d'acord amb el sexe quant a tipus de responsabilitats. Les dones tendeixen a concentrar-se en àrees com la cooperació, la participació ciutadana, la igualtat, la solidaritat o els serveis a les persones, mentre

que els homes solen concentrar-se en temes com el de l'administració i hisenda, el manteniment, infraestructures i serveis municipals o el territori i medi ambient.

Amb la categorització realitzada, hem tractat d'identificar aquelles variables que trenquen la tendència de les dones a ostentar càrrecs típicament femenins, mitjançant l'especificació d'interaccions en els models de regressió. En aquesta línia, no sembla que existeixin variables contextuais que modifiquin la tendència a l'especialització temàtica d'homes i dones electes. Tot i així, el fet que les dones s'incorporin de nou als equips de govern, així com que siguin escollides en municipis més grans, contraresten en alguna mesura les dificultats de les dones per obtenir responsabilitats típicament masculines.

Fins aquí aquests han estat els principals resultats que considerem oportú destacar en aquestes conclusions. No obstant, ens agradaria aprofitar aquest darrer apartat per recollir quin és el principal repte que, a parer propi, caldrà que afrontin els estudis sobre la presència de les dones en la política actuals. La recopilació d'informació addicional sobre els i les responsables polítics/ques de les institucions públiques és un exercici costós, però imprescindible a l'hora de poder entendre millor quins són els determinants principals de les diferències encara existents entre dones i homes en aquest àmbit. Esforços com el que realitza l'Institut de Ciències Polítiques i Socials de Catalunya amb l'actualització periòdica de la base de dades "Homes i dones protagonistes de les institucions polítiques catalanes 1977-2008" esdevenen una pràctica de gran importància i sobre la qual seria interessant aprofundir. Seria útil poder disposar d'informació associada a les característiques socio-demogràfiques dels i les càrrecs electes, entre d'altres, ja que aquestes són circumstàncies que poden explicar les diferències entre homes i dones en els càrrecs polítics i que ajudarien a construir relacions de causalitat.

Més enllà de demandes de més i millors dades, substantivament val a dir que són esperançadors els avenços experimentats envers l'equiparació numèrica de la presència de dones i homes en càrrecs polítics. No obstant, futurs estudis sobre la qüestió hauran de mirar més enllà de la mera presència en termes numèrics i aprofundir en d'altres dimensions necessàries per explicar els perquès de certs biaixos quant a la representació política de les dones. Creiem que, en centrar-se amb detall en qüestions com la permanència, el nivell, i el tipus de responsabilitat de les dones en càrrecs electes, aquest treball ha fet un pas endavant en aquesta direcció.

7. Bibliografia

Bustelo, M. i Lombardo, E. 2007. Políticas de igualdad en España y en Europa. València: Ediciones Cátedra.

Bernardi, F. 2006. "Análisis de la Historia de Acontecimientos". Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas."

Comas, Dolors. 2006. "Dones, les altres polítiques". Col·lecció El pensament i l'acció, núm.6. Barcelona: Fundació Nous horitzons.

Corcoy, M. i Gómez, P.L. 2005. "Dones i homes protagonistes de les institucions democràtiques catalanes. Presència i permanència als càrrecs". Informes Institut de Ciències Polítiques i Socials.

Delgado, I. i Jerez, M. 2008. "Mujer y Política en España: un análisis comparado de la presencia femenina en las asambleas legislativas (1977-2008). Revista Española de Ciencia Política 19: 41-78.

Grupo de especialistas en Mainstreaming. 2005. "Mainstreaming de Género. Marco Conceptual, Metodología y Presentación de 'Buenas Prácticas' ". 3ª Reimpresión ed. Madrid: Instituto de la Mujer.

Lovenduski, Joni et al. 2005. "State Feminism and Political Representation". Cambridge: Cambridge University Press.

Mateo, M. 2005. "Representing Women? Female Legislators in West European Parliaments. Essex: ECPR.

McStravog, D. 2006. "Barriers to female progression to senior positions within the 26 district councils in Northern Ireland. Regne Unit: Women's Development Steering Group. (<http://www.womeninlocalcouncils.org.uk/research>).

Murillo, S. 2006. La efectividad del principio de igualdad. La ley de igualdad. Intervenció en el II Encuentro de Mujeres líderes Iberoamericanas. Madrid. <http://www.mujeresenred.net/IMG/pdf/laefectividaddelprincipiodeigualdad-leydeigualdad.pdf> [consulta: 12 d'octubre de 2009].

Sainsbury, D. 2004. "Women's Political Representation in Sweden: Discursive Politics and Institutional Presence". Scandinavian Political Studies 27 (1): 65-78.

Verge, T. (2008). "El biaix de gènere en l'accés als càrrecs polítics". Departament de Ciències Polítiques i Socials UPF i CEO.